

UNIVERZITA KARLOVA
Právnická fakulta

Patrik Šámal

**Postavení zajištěného věřitele v insolvenčním
řízení**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Miroslav Sedláček, Ph.D., LL.M.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 12. června 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 129 212 znaků včetně mezer.

Patrik Šámal

V Praze dne 12. června 2023

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval vedoucímu diplomové práce JUDr. Miroslavu Sedláčkovi, Ph.D., LL.M. za jeho cenné rady a ochotu při tvorbě této diplomové práce. Rád bych vyjádřil svůj upřímný vděk své rodině a přátelům za jejich nepřetržitou podporu, kterou mi poskytovali nejen během psaní této práce, ale po celou dobu mého studia.

Obsah

Úvod	1
1. Zajištěný věřitel a jeho význam v insolvenčním řízení	3
1.1. Pluralita věřitelů jako zákonná podmínka insolvenčního řízení.....	3
1.2. Institut zajištěného věřitele v insolvenčním zákoně	5
2. Zahájení insolvenčního řízení.....	8
2.1. Insolvenční návrh	8
2.2. Důsledky zahájení insolvenčního řízení pro zajištěné věřitele.....	9
3. Uplatnění zajištěné pohledávky	12
3.1. Příhláška pohledávky.....	13
3.2. Specifika přihlášky zajištěné pohledávky	17
3.3. Přezkum přihlášených pohledávek	19
3.3.1. Přezkum insolvenčním správcem	20
3.3.2. Seznam přihlášených pohledávek.....	21
3.3.3. Přezkumné jednání	22
3.4. Popření pohledávek	22
3.4.1. Popření insolvenčním správcem, věřitelem a dlužníkem	23
3.4.2. Popření pravosti, výše a pořadí pohledávky	25
3.5. Zjištění pohledávky	26
3.6. Nadhodnocení přihlášky	27
4. Uspokojení pohledávky	30
4.1. Uspokojené pohledávky zajištěného věřitele v konkursu	30
4.1.1. Správa majetkové podstaty a předmětu zajištění.....	31
4.1.2. Pokyn ke správě a zpeněžení	32
4.1.3. Zpeněžení a vydání výtěžku	34
4.2. Uspokojení pohledávky zajištěného věřitele v oddlužení	36
4.3. Uspokojení pohledávky zajištěného věřitele v reorganizaci	40

5. Postavení zajištěného věřitele po skončení insolvenčního řízení.....	44
Závěr	47
Seznam zkratek	51
Seznam použitých zdrojů	52
Abstrakt	57
Abstract	59

Úvod

V dnešní době není vůbec složité dostat se do dluhové pasti. Stoupající náklady na život, neočekávané výdaje, nedostatečné finanční plánování nebo dokonce mimořádné globální události typu pandemie koronaviru mohou vést k narůstajícím nákladům a s tím souvisejícím dluhům, které se mohou stát velkým problémem. Pokud je dluhů více, není možné a ani žádoucí, aby se každý věřitel domáhal svého uspokojení zvlášť. Takovýto postup by vedl k chaosu a dlužník by se z dluhové pasti nikdy nedostal. Právě proto existuje insolvenční řízení jako kolektivní způsob pro uspokojení pohledávek věřitelů.

Insolvenční řízení lze označit za postup, který se snaží najít kompromisní řešení mezi zájmem věřitelů na maximální uspokojení a snahou dlužníka oprostít se od dluhů a znovu se tak zapojit do ekonomického života.

Problematika úpadku a způsobu jeho řešení není vůbec jednoduchá. Právě tato skutečnost byla jedním z hlavních impulzů pro volbu tohoto tématu diplomové práce. Pomocí této práce jsem chtěl hlouběji prozkoumat různé aspekty insolvenčního řízení a díky tomu lépe porozumět této problematice.

Diplomová práce si klade za cíl zanalyzovat průběh insolvenčního řízení z pohledu zajištěného věřitele od jeho zahájení až do jeho ukončení a učinit jasný závěr, zda právní úprava *de lege lata* představuje efektivní řešení, mnohdy nelehkého, postavení věřitele v insolvenčním řízení. Cílem této práce není obsáhnout problematiku postavení zajištěného komplexně, ale spíše se zaměřit na určité základní milníky insolvenčního řízení a s tím spojené výkladové problémy.

Jak totiž ukázala insolvenční praxe, lze se v souvislosti s aplikací jednotlivých ustanovení insolvenčního zákona setkat s řadou výkladových nejasností a legislativních mezer. Interpretace a aplikace insolvenčních předpisů může být často velmi problematická. Právě objasnění některých problematických jevů je v této práci rozebráno s odkazem na vhodnou judikaturu insolvenčních soudů.

Tato diplomová práce vychází z předpokladu, že chování věřitele je založeno na ekonomické teorii lidského chování, která se opírá o předpoklad racionálního jednání a snahu maximalizovat vlastní prospěch. V tomto kontextu jsou za použití vhodných metod, především analýzy a dedukce, zkoumány všechny části této práce. Diplomová práce se skládá z celkem pěti hlavních kapitol.

První kapitola se zaměřuje na význam věřitelů v rámci insolvenčního řízení a požadavky na jejich pluralitu jako jednu z klíčových podmínek pro vyhlášení úpadku. Dále je podrobněji vymezena role zajištěného věřitele.

Druhá kapitola pojednává o zahájení insolvenčního řízení a popisuje důsledky, které toto zahájení má pro zajištěného věřitele.

Třetí kapitola se zabývá uplatněním pohledávky zajištěného věřitele. Je zde popsáno, jaké specifické náležitosti musí obsahovat přihláška zajištěné pohledávky oproti běžné přihlášce nezajištěné pohledávky a v jakém časovém horizontu je nutné tento procesní úkon provést. Dále je v této kapitole diskutován proces přezkumu pohledávek, důsledky spojené s případným popřením pohledávky a možnosti obrany proti popření ze strany osob s popřením práva. Na závěr této kapitoly je pojednáno o sankcích spojených s nadhodnocením přihlášky pohledávky.

Čtvrtá kapitola je považována za hlavní pilíř této práce. Zabývá se způsoby uspokojení zajištěné pohledávky ve všech třech způsobech řešení úpadku a postavením zajištěných věřitelů během tohoto procesu. Podrobně je rozebrán institut pokynu zajištěného věřitele, který je aplikován především v případě konkursu a oddlužení.

Pátá a poslední kapitola se zaměřuje na postavení zajištěného věřitele po skončení insolvenčního řízení a sleduje osud neuspokojené zajištěné pohledávky. Všechny kapitoly této práce jsou vhodným způsobem doplněny o soudní judikaturu.

Práce vychází z právního stavu platného k 12. červnu 2023.

1. Zajištěný věřitel a jeho význam v insolvenčním řízení

1.1. Pluralita věřitelů jako zákonná podmínka insolvenčního řízení

Pro insolvenční řízení je naprosto klíčový pojem „*úpadek*“. Úpadek lze jednoduše popsat jako situaci, kdy dlužník nemá dostatek finančních prostředků na uspokojení svých věřitelů. Insolvenční řízení se tedy zabývá řešením úpadku dlužníka (§ 3 IZ). Současná právní úprava rozlišuje dvě formy úpadku, a to platební neschopnost¹ a předlužení.² Obě formy úpadku se vyznačují určitými shodnými, ale i rozdílnými znaky, které musí být vždy splněny kumulativně. Jedním z pojmových znaků, společným pro obě výše zmíněné formy úpadku, je pluralita/mnohost věřitelů. Požadavek na mnohost věřitelů vyplývá z problematiky sdíleného statku.³ Pluralita věřitelů plyne ze samotné povahy insolvenčního řízení a skutečnosti, že insolvenční řízení představuje de facto frontu všech věřitelů na majetek dlužníka.⁴ Insolvenční řízení stojí na základě kolektivního uspokojení věřitelů, kdy cílem je zajistit, že všichni věřitelé budou mít rovný přístup k majetku dlužníka a že bude nalezeno spravedlivé řešení pro všechny strany insolvenčního řízení. Z naznačeného plyne, že pro insolvenční řízení je nezbytné, aby měl dlužník více věřitelů. Není-li podmínka více věřitelů splněna, nelze s dlužníkem zahájit insolvenční řízení. Pokud má dlužník pouze jednoho věřitele, musí tento věřitel svoji pohledávku vymáhat prostřednictvím civilního nalézacího řízení a následně exekučního nebo vykonávacího řízení. Je tomu tak proto, že insolvenční řízení slouží ke komplexnímu řešení finančních problémů dlužníka a ochraně zájmů všech jeho věřitelů, nikoliv jen jednoho z nich. Nejvyšší soud se již v minulosti problematikou plurality věřitelů zabýval a došel k závěru, že musí být vždy nejméně dva věřitelé,⁵ přičemž i právě takový počet věřitelů postačí, jsou-li jejich pohledávky po splatnosti,⁶ přičemž oba tyto věřitelé nemusí být v době zkoumání úpadku do insolvenčního řízení přihlášení.⁷

¹ Dlužník je v úpadku, jestliže má a) více věřitelů, b) peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a c) tyto závazky není schopen plnit. Odstavec 2 obsahuje vyvratitelné domněnky neschopnosti plnit peněžité závazky.

² O předlužení jde tehdy, má-li dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku.

³ RICHTER, Tomáš. *Úpadek pro platební neschopnost v judikatuře nejvyššího soudu* [online]. 10.11.2016 [cit. 2023-05-22]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/upadek-pro-platebni-neschopnost-v-judikature-nejvyssiho-soudu?browser=full>.

⁴ SPRINZ, Petr, SCHÖNFELD, Jaroslav. § 3 [Úpadek]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. *Insolvenční zákon*. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023.

⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 201, sp. zn. 29 NSCR 52/2011.

⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. března 2011, sp. zn. 29 NSCR 20/2011.

⁷ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 2., doplněné a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 236.

Podmínka plurality věřitelů je tedy jedním ze základních předpokladů pro prohlášení úpadku. Obě výše zmíněné formy úpadku však s touto podmínkou nakládají lehce rozdílně, především pak v souvislosti se splatností pohledávek těchto věřitelů. V případě formy úpadku platební neschopností jsou pro splnění podmínky plurality věřitelů relevantní pouze ti, jejichž pohledávky jsou nejméně 30 dnů splatné. Opačná situace platí v případě předlužení, kdy není splatnost pohledávek podmínkou a pro kritérium dvou a více věřitelů jsou započítáni i věřitelé s pohledávkami doposud nesplatnými.

Plurality věřitelů je možné docílit také rozdělením jedné pohledávky mezi dva věřitele.⁸ Na požadavek plurality věřitelů je nutné nahlížet i s přihlédnutím k ustanovení § 143 odst. 2 IZ, kde je zakotvena jistá forma pojistky proti tzv. účelovým věřitelským insolvenčním návrhům. Dle tohoto ustanovení se pro účely splnění podmínky plurality věřitelů nepřihlíží k pohledávce, která byla postoupena insolvenčním navrhovatelem v posledních šesti měsících před podáním insolvenčního návrhu.⁹ K předmětnému ustanovení se poměrně trefně vyjádřila i judikatura, podle které smyslem tohoto ustanovení „je ochrana dlužníka před nedůvodnými insolvenčními návrhy (tzv. šikanózními návrhy), a dopadá nejen na situace, kdy je insolvenční návrh podán původním věřitelem (jenž postoupil část své pohledávky na jinou osobu), ale též na situace opačné, kdy je insolvenční návrh podán osobou, na kterou byla pohledávka původního věřitele postoupena. V obou případech je nutno pro účely insolvenčního řízení hodnotit pohledávku obou věřitelů jako pohledávku jedinou.“¹⁰ Z citovaného rozhodnutí plyne, že mimo tuto šestiměsíční dobu je postoupení části pohledávky pro účely mnohosti věřitelů dovolené.¹¹

Problematikou mnohosti věřitelů se insolvenční soudy zabývaly i v jiném ohledu. Šlo především o situace, kdy je jedna z pohledávek natolik triviální, že by se s ohledem na její zanedbatelný rozsah věřiteli nevyplatilo ji vymáhat v nalézacím řízení.¹² Judikatura vychází z předpokladu, že věřitel jedná racionálně a ekonomicky a tyto bagatelní pohledávky tedy nelze akceptovat. Takto uměle vytvořené pohledávky, jejichž účelem je pouze prokázat mnohost věřitelů, nemohou být akceptovány jak pro účely insolvenčního návrhu věřitele, tak insolvenčního návrhu dlužníka.¹³

⁸ SPRINZ, Petr. op. cit., § 3.

⁹ HÁSOVÁ, Jiřina a Tomáš MORAVEC. Insolvenční řízení. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Právní praxe, s. 7.

¹⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. září 2013, sp. zn. 1 VSPH 1263/2013.

¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2012, sp. zn. 29 NSCR 52/2011.

¹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2013, sp. zn. 29 NSCR 14/2012.

¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. října 2011, sp. zn. 29 NSCR 13/2011.

S těmito závěry nelze než souhlasit. Ostatně základními zásadami a cíli insolvenčního práva, které by měly být dodržovány za všech okolností, je spravedlivé a rovnocenné zacházení s věřiteli i dlužníkem (§ 5 IZ). Proto musí být všechny pohledávky předmětem důkladného posouzení, aby byla zajištěna spravedlnost a transparentnost během celého procesu insolvenčního řízení a nebyly vytvářeny fiktivní pohledávky, které by mohly vést k nespravedlivému poškození dlužníka nebo znevýhodnění ostatních věřitelů.

Insolvenční řízení je tedy neodmyslitelně spojeno s větším počtem věřitelů. S mnohostí věřitelů jde ruku v ruce i jejich různorodost. Věřitelé se tak dělí dle nejrůznějších faktorů. Jedním z nejvýznamnějších je dělení na věřitele bez zajištění a věřitele s pohledávkami zajištěnými, tzv. zajištění věřitelé. Zajištěným věřitelem je pak věřitel, jehož pohledávka je zajištěna některým ze zajišťovacích prostředků uvedeným v insolvenčním zákoně. Je nezbytné rozlišovat, zda se jedná o zajištěného věřitele podle hmotného práva nebo zajištěného věřitele podle insolvenčního zákona. Může nastat situace, že dojde k průniku těchto dvou množin a zajištěný věřitel ve smyslu hmotného práva získá postavení zajištěného věřitele ve smyslu práva insolvenčního. Tyto množiny se však nemusí překrývat, jelikož vždy bude záležet na konkrétním druhu zajištění. Rozlišování mezi zajištěnými a nezajištěnými věřiteli je klíčové z toho důvodu, že insolvenční zákon přiznává těmto věřitelům odlišná práva, zejména v závislosti na zvoleném způsobu řešení úpadku. Posouzení, zda se jedná o zajištěného věřitele je zásadní také z hlediska jeho uspokojení a procesního postavení v průběhu insolvenčního řízení. Cílem této kapitoly bude přesně vymezit pojem zajištěného věřitele ve smyslu insolvenčního zákona.

1.2. Institut zajištěného věřitele v insolvenčním zákoně

Zajištěný věřitel představuje v rámci insolvenčního řízení klíčový procesní subjekt.¹⁴ Základní definici zajištěného věřitele nám podává ustanovení § 2 písm. g) IZ, který ho definuje jako *„věřitele, jehož pohledávka je zajištěna majetkem, který náleží do majetkové podstaty, a to jen zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, zajišťovacím převodem práva nebo postoupením pohledávky k zajištění anebo obdobným právem podle zahraniční právní úpravy; zajištěným věřitelem je i agent pro zajištění podle zákona o dluhopisech.“*¹⁵

¹⁴ HOROVÁ, Helena, SOMOL, Karel. Postavení zajištěných věřitelů v insolvenčním řízení. Bulletin advokacie, 2012, č. 9, s. 24-26.

¹⁵ Srov. § 2 odst. 2 písm. g) IZ.

Aby bylo možné věřitele klasifikovat jako zajištěného, musí být tento věřitel zajištěn takovým druhem zajištění, který je taxativně vymezen v § 2 písm. g) IZ a jednak předmět, ke kterému bylo zajištění zřízeno, musí náležet do majetkové podstaty dlužníka. Uvedené znamená, že v insolvenčním řízení jsou z pohledu zajištění relevantní pouze určité druhy občanskoprávního zajištění. Není tedy automatické, že všichni obligačně zajištění věřitelé budou považováni za zajištěné věřitele v insolvenčním řízení. Toto posouzení musí být provedeno individuálně v každém případě. Pohledávka každého věřitele, který o sobě tvrdí, že disponuje zajištěnou pohledávkou, musí být řádně přezkoumána v rámci přezkumu pohledávek.

Hlavní výhodou zajištěného věřitele je, že se uspokojuje přednostně z předmětu zajištění předtím, než jsou uspokojováni ostatní nezajištění věřitelé. Postavení zajištěného věřitele je důležité především pro určení věřitelovi priority vůči ostatním věřitelům a následného uspokojování jeho zajištěné pohledávky. Proto doporučuji všem věřitelům, aby při zajišťování svých pohledávek zvážili potenciální budoucí úpadek dlužníka a zvolili vhodnou formu zajištění, která jim umožní maximalizovat návrat poskytnutého plnění. Vzhledem k tomu, že průběh insolvenčního řízení může být nejistý a počet věřitelů není dopředu znám, je důležité, aby věřitelé přemýšleli dlouhodobě a pečlivě posuzovali rizika spojená s vymáháním svých pohledávek. Zvolení správné formy zajištění může výrazně pomoci věřitelům při minimalizaci rizik a maximalizaci uspokojení své pohledávky v insolvenčním řízení.

Od výše popsané situace je třeba odlišit případy, kdy insolvenční dlužník není současně dlužníkem obligačním, ale vystupuje v pozici dlužníka poskytujícího zajištění (tzv. zástavního dlužníka). Tyto situace řeší ustanovení § 166 věta druhá IZ, podle kterého má věřitel, který není osobním věřitelem insolvenčního dlužníka, ale pouze věřitelem zástavním a jehož pohledávka je zajištěna majetkem náležícím do majetkové podstaty dlužníka, postavení zajištěného věřitel.¹⁶

Jak bylo již v minulosti potvrzeno Nejvyšším soudem, takto zajištěný věřitel nedisponuje klasickou pohledávkou vůči insolvenčnímu dlužníkovi, nýbrž má pouze zástavní pohledávku na uspokojení z majetku poskytnutého zajištění a jeho účast v insolvenčním řízení zaniká vydáním výtěžku zpeněžení (§298 IZ).¹⁷

Při pojednání o vymezení institutu zajištěného věřitele, nelze zapomenout na zvláštní kategorii zajištěného věřitele, který své postavení získává na základě vykonatelné pohledávky na náhradu

¹⁶ SPRINZ, Petr. § 166 [Zajištění věřitelé]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023.)

¹⁷ KOZÁK, Jan. Insolvenční zákon: komentář. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s.11–22.

škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem, nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem. Pojetí zajištěného věřitele ve smyslu § 167 odst. 2 IZ se poněkud liší od klasické koncepce zajištěného věřitele, jelikož nemá svoji pohledávku zajištěnou žádným ze zajišťovacích institutů taxativně uvedených v § 2 odst. 2 písm. g) IZ ale jeho zajištěná pohledávku vzniká ex lege.¹⁸ Stejně jako ostatní věřitelé musí i zajištěný poškozený uplatnit svou pohledávku přihláškou. Nicméně tak může učinit kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení, pokud zajištění podle TRŘ stále trvá.

Závěrem lze shrnout, že zajištěného poškozeného nelze považovat za zajištěného věřitele ve smyslu § 2 odst. 2 písm. g) insolvenčního zákona, avšak jeho postavení je v určitých aspektech zajištěnému věřiteli dosti podobné. Insolvenční zákon tedy respektuje zásadu rovnosti věřitelů, přesto tato zásada není absolutní. Podstatou této zásady je, že věřitelé s podobným postavením by měli mít stejné možnosti. Proto je důležité rozlišovat mezi zajištěnými a nezajištěnými věřiteli, protože zákon těmto věřitelům přiznává odlišná práva, zejména v závislosti na zvoleném způsobu řešení úpadku.¹⁹

¹⁸ ZŮBEK, Jan. Nárok poškozeného z pohledu trestního, civilního a insolvenčního řízení. Právní rozhledy, 2014, č. 4, s. 121-128).

¹⁹ Usnesení Ústavního soud ČR ze dne 6. února 2014, sp. zn. I. ÚS 3271/13.

2. Zahájení insolvenčního řízení

V rámci insolvenčního řízení se uplatňuje dispoziční zásada, což znamená, že takové řízení může být zahájeno pouze na základě podaného návrhu. Insolvenční řízení tedy nemůže zahájit soud z vlastní iniciativy. Aktivní legitimace k podání insolvenčního návrh je rovnoměrně rozložena mezi věřitele a dlužníka.

Insolvenční řízení je zahájeno řádným doručením insolvenčního návrhu k věcně příslušnému soudu. Insolvenční řízení je zahájeno, i když je insolvenční návrh doručen k místně nepřislušnému soudu.²⁰ Věcně příslušnými jsou krajské soudy (§ 7a IZ). Pokud je insolvenční návrh podán k nepřislušnému krajskému soudu, bude tento návrh předán místně příslušnému krajskému soudu a řízení se bude dále vést u tohoto soudu. Insolvenční řízení bude zahájeno dnem, kdy byl insolvenční návrh doručen místně nepřislušnému soudu. Pokud by insolvenční návrh byl podáván u věcně nepřislušného soudu, například Vrchního soudu, bude insolvenční řízení zahájeno až dnem, kdy bude tento návrh předán věcně a místně příslušnému krajskému soudu.

S ohledem na téma této diplomové práce se následující text diplomové práce bude zabývat výhradně náležitostmi insolvenčního návrhu věřitele.

2.1. Insolvenční návrh

Insolvenční návrh je procesním úkonem, který jako každý jiný procesní úkon musí splňovat základní obecné požadavky na podání uvedené v § 42 odst. 4 OSŘ. Základní obsahové náležitosti insolvenčního návrhu jsou poté stanoveny v ustanovení § 103 IZ. Lze shrnout, že insolvenční návrh musí obsahovat i) označení soudu, kterému je určen, ii) označení insolvenčního navrhovatele a insolvenčního dlužníka, popřípadě označení jejich zástupců, iii) vylíčení rozhodných skutečností pro osvědčení úpadku nebo hrozícího úpadku, iv) uvedení skutečností opravňující navrhovatele podat insolvenční návrh a v) uvedení čeho se navrhovatel dovolává, tedy zjištění úpadku.

Jedná-li se o insolvenční návrh podaný věřitelem, je potřeba k insolvenčnímu návrhu připojit i přihlášku věřitelovy pohledávky a tím doložit, že věřitel má vůči dlužníkovi splatnou pohledávku (§ 105 IZ). Pro věřitele jakožto insolvenčního navrhovatele může být poněkud komplikované uvést všechny skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka. Nejvyšší soud je

²⁰ JIRMÁSEK, Tomáš. § 97 [Podání insolvenčního návrhu]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023.)

v tomto ohledu poměrně nekompromisní, když dovedl, že „věřitelský insolvenční návrh musí ve smyslu ustanovení § 103 odst. 2 insolvenčního zákona obsahovat jako součást vylicení okolností, které osvědčují úpadek dlužníka, nejen konkrétní údaje o dalších věřitelích dlužníka, nýbrž i konkrétní údaje o pohledávkách takových věřitelů, včetně konkrétních údajů o splatnosti těchto pohledávek a to v míře, která v případě, že tato tvrzení budou shledána pravdivými, dovolí insolvenčnímu soudu uzavřít, že dlužník je v úpadku.“²¹ Věřitelé tak musí pátrat po potřebných informacích, aby je mohly správně v insolvenčním návrhu uvést. Bez těchto informací nemůže věřitel dokázat, že pohledávky ostatních věřitelů jsou po splatnosti déle než 30 dnů a splnit tak svou povinnost v insolvenčním řízení. Tato konstrukce se pro věřitele může jevit jako značně nevýhodná. Uvedeného handicapu si je vědom i zákonodárce, kdy v důvodové zprávě k insolvenčnímu zákonu, vysvětluje, že „zahájení insolvenčního řízení ... je tak závažným zásahem do postavení dlužníka, že je rozumné očekávat, že insolvenční návrhovatel bude při jeho podání postupovat s náležitou pečlivostí. Jde-li o osobu natolik nedbalou, že není způsobilá podat projednatelný insolvenční návrh, je plně opodstatněné na danou situaci neprodleně reagovat odmítnutím takového návrhu tak, aby újma způsobená podáním vadného návrhu byla co nejmenší.“²² Ke stejnému závěru dochází i Tomáš Richter, podle kterého insolvenční návrh mohou podávat pouze věřitelé, kteří jsou schopni uvést konkrétní okolnosti osvědčující úpadek dlužníka včetně pohledávek dalších věřitelů po lhůtě splatnosti. Pokud věřitelé nemají dostatečné informace a mají pouze mlhavou nebo nekonkrétní představu o úpadku dlužníka, nemají právo podat insolvenční návrh.²³ Výše uvedenou konstrukci považují za správnou.

2.2. Důsledky zahájení insolvenčního řízení pro zajištěné věřitele

Se zahájením insolvenčního řízení se nepojí pouze právní důsledky, ale i důsledky reputační. Zahájení insolvenčního řízení může mít negativní dopad na reputaci dlužníka. V mnoha zemích je insolvenční řízení dodnes vnímáno jako podnikatelské selhání a může být považováno za známku finanční nejistoty a nedostatečného řízení. To může vést ke snížení důvěry věřitelů a obchodních partnerů a ovlivnit tak schopnost dlužníka obchodovat a získávat finanční prostředky. Účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení nastávají okamžikem zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení, která se zveřejňuje v insolvenčním rejstříku do dvou hodin od podání insolvenčního návrhu (§ 101 odst. 1 IZ). Podstatné jsou především účinky

²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2011, sp. zn. 29 NSCR 14/2011.

²² Důvodová zpráva k zákonů č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

²³ RICHTER, Tomáš. Op. Cit. s. 255.

upravené v ustanovení § 111 a v ustanovení § 109 IZ, které odborná literatura označuje jako tzv. automatické moratorium (automatic stay). Podstata těchto účinků dle důvodové zprávy k insolvenčnímu zákonu spočívá v „suspendování procesních práv individuálního spokojení pohledávek věřitelů a jeho nahrazení kolektivním procesem uspokojení pohledávek věřitelů v rámci insolvenčního řízení“.²⁴ Účelem automatického moratoria je především zamezit věřitelům, aby si svými kroky jakkoliv vylepšovali svoji pozici v insolvenčním řízení a uskutečňovali pomyslný „hon na majetek“ dlužníka.²⁵ Zakotvení těchto účinků dále představuje upevnění zásady *par condition creditorum*, tedy rovného a poměrného uspokojení věřitelů, jako jedné ze základních zásad insolvenčního řízení.

Podle ustanovení § 109 odst. 1 písm. a) IZ nelze právo k zajištěné pohledávce uplatnit jinak než přihláškou pohledávky. Pro zajištěného věřitel je dále podstatný především účinek v ustanovení § 109 odst. 1 písm. b) IZ, které stanoví, že „právo na uspokojení ze zajištění, které se týká majetku ve vlastnictví dlužníka nebo majetku náležejícího do majetkové podstaty, lze uplatnit a nově nabyt jen za podmínek stanovených tímto zákonem, to platí i pro zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech nebo exekutorského zástavního práva na nemovitostech, které bylo navrženo po zahájení insolvenčního řízení.“ Tato omezení platí i pro nezajištěné věřitele a trvá až do ukončení insolvenčního řízení nebo schválení reorganizačního plánu (§ 109 odst. 5 IZ). Uspokojení ze zajištění a nabytí nového zajištění po zahájení insolvenčního řízení je možné pouze za podmínek stanovených insolvenčním zákonem. Za výjimky ze zákazu nabytí nového zajištění v průběhu insolvenčního řízení jsou považovány smlouvy o úvěrovém financování dle ustanovení § 41 IZ nebo v souvislosti s postupem dle ustanovení § 167 odst. 2 IZ. Věřiteli lze proto doporučit, aby podnikl potřebné kroky směřující ke sjednání práva na uspokojení ze zajištění před zveřejněním vyhlášky v insolvenčním rejstříku a vyhnul se tak účinkům automatického moratoria.

Další účinek, který má význam pro zajištěného věřitele, je stanoven v ustanovení § 109 odst. 1 písm. c) IZ, podle kterého po zahájení insolvenčního řízení sice je možné nařídít a zahájit výkon rozhodnutí nebo exekuce, nicméně nelze jej provést. Zákaz provedení výkonu rozhodnutí (exekuce) navazuje procesně na zákaz uplatnění pohledávek mimo rámec insolvenčního řízení.²⁶ Toto omezení se nevztahuje na pohledávky ve smyslu ustanovení § 168 a § 169 IZ.

²⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 64/2017 Sb.

²⁵ SPRINZ, Petr. § 109 [Automatické moratorium]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023.)

²⁶ SPRINZ, Petr. op. cit., § 109.

Po dobu insolvenčního řízení je možné nařídit exekuční řízení, které však nelze provést. Obě řízení tedy mohou probíhat vedle sebe, nicméně insolvenční řízení je ve vztahu k exekučnímu řízením speciální. Předmětné ustanovení § 109 odst. 1 písm. c) IZ sebou nese i jisté úskalí pro zajištěné věřitele, a to především v souvislosti s tzv. šikanózními insolvenčními návrhy podanými dlužníkem. V insolvenční praxi se již v minulosti vyskytly situace,²⁷ kdy dlužník několik dní před provedením exekuce na sebe podá insolvenční návrh. Podáním insolvenčního návrhu lze poměrně úspěšně zmařit uspokojení věřitele v exekučním řízení. Tato obstrukční taktika může být opakována takřka do donekonečna, jelikož není nijak omezen počet podání insolvenčních návrhů ze strany dlužníka. Insolvenční zákon naštěstí na podobné situace pamatuje a upravuje možnost, jak prolomit poměrně tvrdé účinky automatického moratoria, a to nařízením předběžného opatření. Vydání předběžného opatření je však podmíněno společným zájmem věřitelů a lze jej vydat pouze za podmínek § 82 IZ.

²⁷ Např. Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem-pobočka v Liberci ze dne 16. července 2014, sp. zn. KSLB 39 INS 18324/2014-A-7

3. Uplatnění zajištěné pohledávky

I v situaci, kdy není vedeno insolvenční řízení se věřitelé musí často domáhat plnění svých pohledávek soudní cestou. Činí tak podáním žaloby a následným vedením soudního řízení, které v případě úspěchu vyústí v získání pravomocného exekučního titulu. Tento titul pak umožňuje věřiteli provést potřebný postih na majetek dlužníka pomocí soudního výkonu rozhodnutí (exekuce) a dosáhnout tak uspokojení své pohledávky.²⁸ Základní principy insolvenčního řízení tento postup fungování po zahájení insolvenčního řízení nedovolují, a to především kvůli kolektivnímu charakteru insolvenčního řízení a jeho hospodárnosti. Po zahájení insolvenčního řízení není možné domáhat se svého práva žalobou, ale musí být učiněno přihláškou (§ 109 odst. 1 písm. a) IZ). Jak již bylo zmíněno výše, insolvenční řízení je řízením dispozičním, jehož hlavním cílem je dosáhnout spravedlivého a rovnoměrného uspokojení věřitelů. Je tedy na uvážení každého věřitele, zda svou pohledávku do insolvenčního řízení přihlásí. V rámci insolvenčního řízení se vyskytují druhy pohledávek, které jsou v jeho průběhu uspokojovány, ale není nutné je uplatnit přihláškou pohledávky. Jedná se především o pohledávky za majetkovou podstatou (§ 168 IZ) a pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (§ 169 IZ). Povaha těchto pohledávek, mezi které patří například pracovně právní pohledávky zaměstnanců nebo pohledávky na výživném, je značně odlišná od pohledávek zajištěných věřitelů.

Každý zajištěný věřitel tak bude muset svoji pohledávku přihlásit. Kromě samotného přihlášení se musí zajištěný věřitel i svého zajištění dovolat a uvést okolnosti, které osvědčují vznik jeho zajištění (§ 166 IZ). Teprve poté, co tak učiní, získá toto exklusivní postavení zajištěného věřitele a možnost přednostního uspokojení z předmětu zajištění. Jakákoliv dispozice s přihláškou pohledávky je čistě na uvážení věřitele. Přihlásí-li věřitel svou pohledávku, aniž by přihlásil své právo na uspokojení ze zajištění, nemůže v insolvenčním řízení vystupovat v postavení zajištěného věřitele, i když mu přísluší na základě hmotněprávního vztahu. Věřitel dokonce nemusí svou pohledávku do insolvenčního řízení vůbec přihlásit. Pokud věřitel svoji pohledávku vůbec nepřihlásí, může to výrazně ovlivnit postavení pohledávky po skončení insolvenčního řízení. Problematice postavení pohledávek po skončení insolvenčního řízení se věnuje blíže kapitola 5.

²⁸ RICHTER, Tomáš. Op. Cit. s. 279.

3.1. Přihláška pohledávky

Přihláška pohledávky je písemný procesně právní úkon, kterým se uplatňuje proti dlužníkovi pohledávka věřitele. Svým charakterem se podobá žalobě na zaplacení a po zahájení insolvenčního řízení představuje jediný prostředek, kterým se může věřitel domáhat své pohledávky. Podáním přihlášky pohledávky je podmíněna účast věřitele v insolvenčním řízení. Věřitel není nijak limitován počtem přihlášek, které může podat. Nemůže však více přihláškami uplatňovat jednu pohledávku. Kromě obecných náležitostí podání musí přihláška pohledávky obsahovat důvod vzniku pohledávky a její přihlašovanou výši (§ 174 IZ). Jedná-li se o zajištěnou pohledávku, musí být v přihlášce pohledávky uvedeno, zda věřitel uplatňuje i uspokojení z tohoto zajištění (§ 174 odst. 3 IZ). V případě vykonatelné přihlášky pohledávky je třeba tuto skutečnost doložit.

V rámci insolvenčního řízení je forma přihlášky pohledávky přísně formalizována a musí být povinně vyplněna na standardizovaném formuláři, jehož podobu určuje vyhláška Ministerstva spravedlnosti. Vyhláška č. 191/2017 Sb. pak stanoví podstatné náležitosti přihlášky pohledávky, zejména v jejím § 8. Mezi tyto náležitosti patří například identifikace dlužníka a věřitele, výše pohledávky a datum jejího vzniku, důkazy, které podporují tvrzení o existenci pohledávky a informace o tom, zda je pohledávka zajištěná nebo nezajištěná. Právě tyto informace jsou důležité pro správné zařazení a přezkoumání pohledávek v rámci insolvenčního řízení. Úprava dle českého práva se může zdát příliš formalistická. Na druhou stranu má použití standardizovaného formuláře svoje opodstatněné výhody především z hlediska přehlednosti a také z důvodu, že se snižuje pravděpodobnost, věřitelovo opomenutí některé z obligatorních náležitostí přihlášky pohledávky.

Pokud je insolvenčnímu soudu doručena přihláška pohledávky, která není podána na předepsaném formuláři, neznamená to, že tato přihláška bude automaticky odmítnuta. Soud se musí pokusit o zajištění odstranění těchto vad postupem dle ustanovení § 80a odst. 3 IZ. Za tímto účelem by měl insolvenční soud vyzvat věřitele k doplnění předepsaného formuláře, aby byla přihláška způsobilá k projednání v rámci insolvenčního řízení. Pokud věřitel nesplní tuto žádost soudu včas, může být jeho pohledávka vyloučena z insolvenčního řízení. Kromě nedodržení formálních náležitostí přihlášky, jako je právě nedoložení formuláře nebo například chybějící podpis, může mít přihláška pohledávky i obsahové vady. Mezi obsahové vady patří nedostatečné nebo nepřesné informace v přihlášce, které mohou spočívat třeba v chybně uvedené výši pohledávky. Pokud jde o obsahové vady přihlášky pohledávky, insolvenční správce věřitele na základě ustanovení § 188 odst. 2 IZ vyzve k odstranění těchto vad.

Insolvenční soud má za úkol pouze prvotně zkontrolovat přihlášku pohledávky z hlediska její formy a způsobu podání. Po této prvotní kontrole přebírá odpovědnost za další zkoumání přihlášky insolvenční správce, který se zaměřuje na obsahovou stránku přihlášky. Této obsahové kontrole se podrobněji věnuje kapitola 3.3.3.

Z obecného principu poctivosti, který platí i v procesním právu, vyplývá pro věřitele, který se účastní insolvenčního řízení, povinnost uvádět pravdivé skutečnosti v řízení.²⁹ Skutkové okolnosti lze popsat i pomocí přiložených listin k přihlášce pohledávky. Věřitel je povinen k přihlášce pohledávky připojit listiny, kterých se v přihlášce dovolává (§ 177 IZ). Listinné přílohy se nepovažují za náležitosti přihlášky jako procesního úkonu podle insolvenčního zákona. Nedoložení listin dokládající pravost, výši nebo pořadí pohledávky, není proto vadou samotné přihlášky, ani to nezpůsobuje její neúplnost ve smyslu ustanovení § 188 odst. 2 IZ. Věřitelova rezignace na přiložení požadovaných příloh může být vykládána jako neplnění jeho důkazní povinnosti.³⁰ Pokud k přihlášce pohledávky nejsou přiloženy požadované přílohy, insolvenční soud v této fázi řízení ještě nemůže přistoupit k odmítnutí přihlášky pohledávky dle ustanovení § 185 IZ. Insolvenční soud dokonce nebude ani věřitele vyzývat k jejich doplnění a takto podanou přihlášku bez dalšího postoupí insolvenčnímu správci.

Ani insolvenční správce však nemůže věřitele vyzvat dle ustanovení § 188 odst. 2 IZ k doplnění, jelikož platí, že *„postup podle § 188 IZ se uplatní pouze tehdy, je-li vadný sám procesní úkon, tj. přihláška pohledávky. Okolnost, že věřitel nepřipojí požadované přílohy, nemůže mít jiný následek, než že uplatněný nárok neprokáže (nesplní povinnost důkazní).“*³¹ Insolvenční zákon tak neposkytuje insolvenčnímu správci žádné vodítko, jak danou situaci řešit a staví insolvenčního správce do nelehké pozice. Insolvenční správce tak má defacto dvě možnosti, jak s touto situací naložit. První možností je danou pohledávku popřít pro neunesení důkazního břemene, což vyústí v následné zahájení incidenčního sporu. Tento postup však nelze považovat za vhodný, jelikož zbytečně zahlučuje insolvenční řízení nadbytečnými incidenčními spory. Druhou možností je dnes již našťestí běžná praxe, kdy insolvenční správce neformálně notifikuje věřitele o chybějících přílohách a poučí ho o možných následcích jejich nedoložení. Předestřený názor, se kterým souhlasím, zaujal i Ústavní soud, když ve svém rozhodnutí II. ÚS

²⁹ ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan. § 176 [Formulář přihlášky pohledávky]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023.

³⁰ ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan. § 188 [Přezkoumání přihlášek insolvenčním správcem]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023.

³¹ Usnesení Vrechního soudu v Olomouci ze dne 30. června 2021, sp. zn. 11VSOL194/2021.

645/20 ze dne 23. června 2020 uvedl, že: „povinnost insolvenčního správce vystupovat při výkonu funkce svědomitě a s odbornou péčí zahrnuje také předcházení zbytečným (snadno vyhnutelným) incidenčním sporům, které v důsledku hladkému chodu a dosažení cílů insolvenčního řízení nepomáhají, ale naopak nedůvodně zatěžují insolvenční soudy a mohou jít i na úkor majetkové podstaty. Pokud insolvenční správce takový incidenční spor, kterému lze snadno předejít výzvou věřitele k nápravě jeho pochybení (například při připojování příloh přihlášky pohledávky), zahájí, aniž prve vyzval věřitele k nápravě, a následně vezme žalobu zpět, neboť v průběhu řízení věřitel své pochybení napraví, nelze takový incidenční spor považovat za důvodně zahájený a procesní zavinění za jeho zastavení klást pouze na stranu věřitele.“³² Vzhledem k povinnosti insolvenčního správce vystupovat při výkonu své funkce svědomitě a s odbornou péčí, zahrnující i předcházení zbytečným incidenčním sporům, by měl insolvenční správce neformálně vyzvat věřitele k doplnění příloh. Neformální vyzvání stačí učinit prostým emailem. Teprve poté, kdy věřitel nevyhoví této výzvě, by měl insolvenční správce přistoupit k popření pohledávky. Absence příloh sice nevylučuje přezkoumání pohledávky, ale otevírá prostor pro její popření a insolvenční správce by měl postupovat uvážlivě a efektivně, aby minimalizoval zbytečné spory a zpoždění v insolvenčním řízení. Všem věřitelům leze jen doporučit, aby připojovali všechny náležité přílohy k přihláškám svých pohledávek. Dojde tím k jistému urychlení již tak zdlouhavého insolvenčního řízení.

Přihlášku pohledávky může věřitel do insolvenčního řízení podat ve dvou obdobích.³³ Prvním okamžikem, kdy se věřiteli otevírá možnost přenést svoji pohledávku před insolvenční fórum je zahájení insolvenčního řízení, tedy podání insolvenčního návrhu. V této fázi řízení jde podat přihlášku pohledávky bez ohledu na to, zda byla v insolvenčním rejstříku zveřejněna výzva k podání přihlášek (§ 110 IZ). Možnost podat přihlášku pohledávky, i pokud soud ještě nevyzval věřitele výzvou dle ustanovení § 110 k podání přihlášek, je podstatná především pro věřitele jejichž pohledávka bude brzy promlčena. Doručením přihlášky pohledávky insolvenčnímu soudu dochází ke stavění promlčecí lhůty. K stavění lhůty je dle hmotného práva kromě uplatnění práva u orgánu veřejné moci stanovena ještě podmínka řádného pokračování v zahájeném řízení (§ 648 OZ). Požadavek na řádné pokračování řešil v minulosti již Nejvyšší soud, který dovodil, že „v zahájeném řízení řádně pokračuje i ten účastník soudního řízení, který součinnost se soudem v řízení sám nevyvíjí, svými úkony však nebrání průběhu řízení.“³⁴ Druhý časový interval určený k podání přihlášek pohledávky začíná běžet rozhodnutím

³² Nález Ústavního soud ČR ze dne 23. června 2020, sp. zn. II. ÚS 645/20.

³³ HÁSOVÁ, Jiřina a Tomáš MORAVEC., op. cit., s. 118.

³⁴ Usnesení Nejvyššího soud ze dne 12. srpna 2010, sp. zn. 20 Cdo 2663/2010.

o úpadku, jehož povinnou součástí je i výzva věřitelům k uplatnění přihlášek a končí uplynutím lhůty stanovené k přihlašování (§ 136 odst. 1 písm. d) IZ).

Věřitel musí podat přihlášku nejpozději do konce lhůty, kterou soud určí vyzvou dle ustanovení § 136 IZ. Charakter této lhůty je prekluzivní a její zmeškání nelze za žádných okolností prominout.³⁵ Podání přihlášky po uplynutí lhůty určené k přihlášení pohledávek má za následek její odmítnutí postupem dle ustanovení § 185 IZ a ukončení účasti věřitele v insolvenčním řízení. Ačkoliv insolvenční zákon neobsahuje specifická pravidla pro výpočet času, neznamená to, že by v insolvenčním řízení nebyl běh času důležitý. V souladu s ustanovením § 7 IZ se použijí obecná pravidla obsažená v občanském soudním řádu. Přihlášku pohledávky je třeba příslušnému insolvenčnímu soudu odeslat nejpozději poslední den propadné lhůty k přihlášení pohledávek.

V insolvenční praxi se mohou vyskytovat situace, kdy není realistické očekávat, že každý věřitel přihlásí svoji pohledávku, a proto existují určité výjimky z pravidel pro přihlašování pohledávek. Jedná se především o vykonatelné pohledávky zajištěných věřitelů přiznaných v trestním řízení ve smyslu ustanovení § 167 odst. 2 IZ, kteří mohou za splnění zákonných podmínek podat přihlášku pohledávky kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení. Aby tak bylo možné učinit, musí se zaprvé jednat o vykonatelnou pohledávku a za další musí orgány činné v trestním řízení zajistit majetek z majetkové podstaty dlužníka postupem dle ustanovení § 47 an. TR. Další výjimky představují specifické případy, kdy dlužník má věřitele s bydlištěm v jiném členském státě Evropské unie. V těchto případech se musí jednat o věřitele známého. Tito věřitelé jsou souladu s ustanovením § 430 IZ osobně vyrozuměni o zahájení insolvenčního řízení, a tedy se na ně nevztahují obecné lhůty k podání přihlášek. Soud jim dle svého uvážení stanoví speciální lhůtu dle svého uvážení. Judikatura dále dovodila, že se propadná lhůta k podání přihlášek nevztahuje na situace, kdy se „*věc zatížená zástavním právem stala součástí majetkové podstaty dlužníka coby plnění z neúčinného právního jednání (právního úkonu) dlužníka (§ 205 odst. 4, § 239 odst. 4 věta první insolvenčního zákona) až po uplynutí propadné přihlašovací lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku k přihlášení pohledávek do insolvenčního řízení, je zástavní věřitel oprávněn přihlásit do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka (coby zástavního dlužníka) zajištěnou „zástavní“ (peněžitou) pohledávku nejpozději ve lhůtě k tomu určené výzvou insolvenčního soudu; to platí bez zřetele k tomu, že věřitel nevyužil možnosti včas přihlásit do insolvenčního řízení (jako nezajištěnou) osobní pohledávku*

³⁵ KOZÁK, J. a kol., op. cit., s. 713–726.

vůči dlužníku, k jejímuž zajištění bylo zřízeno předmětné zástavní právo.“³⁶ Uvedené znamená, že v případech, kdy je předmět zajištění sepsán do majetkové podstaty na základě úspěšně podané odpůrcí žaloby, není třeba trvat na dodržení propadlé lhůty pro přihlášení pohledávek. Překážkou pro takovéto uplatnění práva na uspokojení ze zajištění není, že dlužník byl současně pouze osobním dlužníkem věřitele, ani to že věc byla nesprávně sepsána do majetkové podstaty před pravomocným rozhodnutím o odpůrcí žalobě.³⁷

3.2. Specifika přihlášky zajištěné pohledávky

Přihláška zajištěné pohledávky se od přihlášky běžné přihlášky nezajištěné pohledávky liší v několika ohledech. Mimo běžných náležitostí přihlášky musí přihláška zajištěného věřitele navíc obsahovat informace, zda věřitel uplatňuje právo na uspokojení ze zajištění, o jaký druh zajištění dle ustanovení § 2 odst. 2 písm. g) IZ se jedná a kdy zajištění vzniklo. Uvedení doby vzniku zajištěné pohledávky je poměrně zásadní pro stanovení jejího pořadí. Zajištěný věřitel musí dále v přihlášce vymezit majetek, ke kterému se zajištění vstavuje a tento majetek jednoznačně a nezaměnitelně identifikovat.³⁸

Je čistě na zvážení věřitele, zda se dovolá práva na uspokojení ze zajištění. Insolvenční zákon vychází z přesvědčení, že „žádný věřitel není nucen k výkonu práv, která vůči dlužníku získal před zahájením insolvenčního řízení, včetně práva požadovat uspokojení ze zajištění ve formě zástavního práva (požadovat uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení zástavy). Zástavní věřitel se tedy může rozhodnout, že právo na uspokojení ze zajištění neuplatní (nepřihlásí) v insolvenčním řízení vůbec.“³⁹ Zajištění je možné dovolat i samostatným podáním, ve kterém věřitel uvede všechny okolnosti zmíněné výše. Dovolat se práva na uspokojení ze zajištění je však možné pouze v případě, kdy věřitel zajištěnou přihlášku řádně a včas přihlásil, přičemž toto dovolání se musí uskutečnit nejpozději do uplynutí lhůty určené insolvenčním zákonem ke změně pořadí přihlášené pohledávky. Pokud se věřitel nedovolá práva na uspokojení ze zajištění má se za to, že zajištění neuplatňuje a pohledávka bude uspokojena jako nezajištěná.

V souvislosti s přihláškou pohledávky zajištěného věřitele je potřeba se krátce pozastavit u rozsahu jejího příslušenství. Za příslušenství pohledávky jsou považovány úroky, úroky z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním (§ 513 OZ). Ty jsou na základě ustanovení §

³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. listopadu 2020, sp. zn. 29 NSČR 35/2019.

³⁷ SPRINTZ, Petr. IusFocus Justiční a procesní právo: Právo dodatečně přihlásit právo na uspokojení ze zajištění po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek v případě soupisu věci po úspěšně podané odpůrcí žalobě [online]. [cit. 2023-05-23]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembsgfpwszs7gu3a#>

³⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 16. července 2018, sp. zn. 104 VSPH 854/2017-50.

³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2018, sp. zn. 29 NSČR 191/2016.

170 IZ vyloučeny z uspokojení, pokud vznikly až po rozhodnutí o úpadku. Díky tomu dochází k jasnému vymezení výše příslušenství, aby se už tak kolikrát nepřehledné insolvenční řízení zbytečně nekomplikovalo neustálou změnou výše přihlášených pohledávek. Uvedené pravidlo se ale neuplatní právě v případě zajištěných věřitelů, když § 171 IZ stanoví, že úročení zajištěných pohledávek se uplatňuje zejména v případech, kdy je zvolen konkurs jako způsob řešení dlužníkovy úpadku a zároveň dojde k postupu dle ustanovení § 290 IZ, nebo v případě reorganizace. V těchto situacích je přihlášená pohledávka zajištěného věřitele zvýšena o úroky, které přirostly ode dne následujícího po rozhodnutí o způsobu řešení dlužníkovy úpadku, a to úrokovou sazbou dohodnutou před prodloužením dlužníka.⁴⁰ Výše uvedené pravidlo však neplatí pro úroky z prodloužení (§ 171 odst. 1 IZ). Ustanovení § 171 IZ nestanoví, jak bude nakládáno s úroky v oddlužení. S tímto legislativním opomenutím se již vypořádala judikatura, když dle Nejvyššího soudu platí, že *„Nezmiňuje-li se tedy § 171 insolvenčního zákona výslovně o oddlužení, je tomu tak proto, že onen „konkursní režim“ při oddlužení se prosadí též aplikací obecného pravidla vyjádřeného pro účely konkursu v § 171 odst. 2 insolvenčního zákona. Jde-li (jako v tomto případě) o oddlužení zpeněžením majetkové podstaty dlužníka, pak neexistuje rozumný důvod pro takový výklad, jenž by zajištěnému věřiteli garantoval při oddlužení úročení zajištěné pohledávky bez zřetele k tomu, zda půjde o zpeněžení podle § 290 insolvenčního zákona (jedinou smlouvou), kdežto zajištěnému věřiteli při konkursu jen tehdy, půjde-li o zpeněžení podle § 290 insolvenčního zákona (jedinou smlouvou).“*⁴¹ I v případě zpeněžení dle ustanovení § 290 IZ se v oddlužení prosadí závěry ustanovení § 171 IZ. Pokud jde o reorganizaci, úroky jsou splatné měsíčně poté, co znalec ocení hodnotu zajištění (§ 171 odst. 4 IZ). Proto je důležité si uvědomit, že po vyhotovení ocenění budou úroky splatné průběžně měsíčně až do schválení reorganizačního plánu. Za období od rozhodnutí o způsobu řešení úpadku reorganizací až po ocenění znalcem bude přirostlý úrok dopočítán a splatný na požádání poté, co bude ocenění provedeno.⁴²

Zákonodárce tak zajištěným věřitelům poskytuje tuto výhodu jako kompenzaci *„za to, že nemohou okamžitě realizovat právo na uspokojení ze zajištění, konkrétně možnost úročení jejich pohledávek.“*⁴³ Zmíněná kompenzace pak představuje především kompenzaci finančních

⁴⁰ MORAVEC, Tomáš. § 171 [Úroky]. In: MORAVEC, Tomáš, KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. Insolvenční zákon. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 682.

⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 09. 2018, sp. zn. 29 NSČR 175/2016.

⁴² MORAVEC, Tomáš. op. cit., s. 682.

⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 2013, sp.zn. 29 NSČR 31/2013.

nákladů, které zajištěnému věřiteli vznikly v důsledku odebrání možnosti individuálního uspokojení z předmětu zajištění.⁴⁴

3.3. Přezkum přihlášených pohledávek

Pro insolvenční řízení je typické komplexní posouzení všech přihlášených pohledávek. Z důvodu velkého množství věřitelů není možné vést klasické řízení o sporném nároku u každé přihlášené pohledávky, jak je toto řízení upraveno v třetí části občanského soudního řádu. Místo toho se v insolvenčním řízení používá speciální mechanismus předběžného posouzení přihlášených pohledávek, který zahrnuje jejich přezkoumání a možnost jejich popírání. Tento jedinečný proces předběžného hodnocení přihlášených pohledávek je založen na tom, že insolvenční správce provádí komplexní analýzu každé přihlášené pohledávky a posuzuje, zda je oprávněná a kam by měla být zařazena v pořadí uspokojování věřitelů. Pokud je pohledávka popřena, věřitel nemá nárok na uspokojení z majetku dlužníka. Tento proces je klíčový pro spravedlivé a efektivní uspořádání insolvenčního řízení a zajišťuje, aby majetek dlužníka byl spravedlivě rozdělen mezi věřitele.

Procesní postup označovaný v insolvenčním zákoně jako „*přezkoumání přihlášených pohledávek*“ (§ 188 až 202 IZ) představuje svého druhu „*zhuštěné*“ kolektivizované nalézací řízení, při kterém dochází k přímému výkonu práva, aniž by bylo nutné, aby předtím proběhl proces končící pravomocným odsuzujícím rozsudkem.⁴⁵ V této fázi insolvenčního řízení je úkolem insolvenčního správce ověřit, že všechny pohledávky přihlášené do insolvenčního řízení byly přihlášeny po právu. Samotný proces přezkumu pohledávek se rozpadá do několika oddělených fází. V první fázi přezkoumá insolvenční soud procesní podmínky přihlášky, jelikož přihlášku pohledávky lze označit za podání, jímž se ohledně přihlašovatele (věřitele) zahajuje řízení o uspokojení přihlášené pohledávky v insolvenčním řízení.⁴⁶ Mechanismus předběžného posouzení přihlášených pohledávek insolvenčním soudem zahrnuje několik důležitých kroků. Nejprve se posuzuje včasnost podání přihlášky a ověřuje se věcná a místní příslušnost insolvenčního soudu. Insolvenční soud následně posoudí požadavek na dodržení předepsané formy. Shledá-li v rámci tohoto formálního posouzení jakýkoliv nedostatek podmínek řízení, vyzve věřitele k jejímu doplnění. Je důležité, aby přihláška obsahovala všechny potřebné informace a byla správně vyplněna, aby se zamezilo zbytečným prodlevám a výpadkům v řízení. Zjistí-li insolvenční soud neodstranitelný nedostatek podmínky řízení,

⁴⁴ RICHTER, Tomáš. Op. Cit. s. 299.

⁴⁵ KYSELÁK, Petr. Postavení spotřebitele v insolvenčním řízení. Právní rozhledy, 2022, č. 17, s. 589.

⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. září 2008, sp.zn. 29 NSČR 4/2008.

typicky nezpůsobilost přihlašovatele být účastníkem řízení, bez dalšího řízení o přihlášce pohledávky usnesením zastaví podle ustanovení § 104 odst. 1 OSŘ ve spojení s § 7 IZ.⁴⁷ Tento krok je nutný k tomu, aby bylo možné zamezit zbytečnému plýtvání časem a prostředky během insolvenčního řízení a aby se zajistilo, že řízení bude účinné a efektivní. Úlohou insolvenčního soudu, je pouze jakási prvotní kontrola podání z hlediska jeho formy a způsobu podání. Pouze přihlášky, které projdou touto prvotní kontrolou jsou insolvenčním soudem předány insolvenčnímu správci k jejich následnému věcnému přezkoumání.

3.3.1. Přezkum insolvenčním správcem

Insolvenční správce hraje klíčovou roli v průběhu insolvenčního řízení a má zodpovědnost za to, aby celý proces probíhal transparentně a spravedlivě. Aby bylo možné správně rozhodnout o tom, zda a v jaké výši má být pohledávka uznána, musí insolvenční správce věnovat pozornost všem relevantním informacím a dokumentům, které se s ní pojí. Insolvenční správce přezkoumává pohledávky především podle přiložených dokladů a účetnictví dlužníka.

Proces přezkumu insolvenčním správcem začíná formálním posouzením, které má za cíl zjistit, zda přihláška obsahuje všechny potřebné informace a náležitosti, aby bylo možné pohledávky věcně přezkoumat. Pokud insolvenční správce dospěje k závěru, že přihláška vykazuje takové vady, pro které nelze pohledávku přezkoumat, musí vyzvat věřitele k odstranění těchto nedostatků v 15denní lhůtě. Výzva k odstranění vad přihlášky pohledávky dle ustanovení § 188 odst. 2 IZ musí obsahovat údaje o tom, v čem spočívá vada přihlášky nebo její neúplnost a dále poučení o možných následcích spojených s neuposlechnutím této výzvy.

Přihláška pohledávky, která nebyla řádně nebo včas doplněna ze strany věřitele, bude předána insolvenčnímu soudu, který rozhodne o jejím odmítnutí. Insolvenční soud však nerozhoduje o odmítnutí bez dalšího. Jak v minulosti judikoval Nejvyšší soud, rozhodnutí o odmítnutí přihlášky pohledávky pro její vady, které i přes výzvu insolvenčního správce nebyly včas odstraněny „není usnesením o „návrhu“ insolvenčního správce a insolvenční správce nemá u insolvenčního soudu prosaditelný „nárok“, aby přihláška byla pro vady odmítnuta.“⁴⁸ Insolvenční soud musí v rámci dohledací činnosti posoudit, zda jsou dány všechny předpoklady pro učinění závěru, že k přihlášce nebude přihlíženo a bude odmítnuta. Při tomto posuzování není insolvenční soud vázán názorem insolvenčního správce. Dospěje-li soud k opačnému

⁴⁷ ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan. § 188 [Přezkoumání přihlášek insolvenčním správcem]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023.

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. května 2014, sp. zn. 29 NSČR 109/2013.

závěru než insolvenční správce, vrátí přihlášku zpět insolvenčnímu správci s pokynem zařadit ji na seznam přihlášených pohledávek.

3.3.2. Seznam přihlášených pohledávek

Na základě tohoto seznamu pak insolvenční správce určuje, jaké pohledávky jsou zjištěny, a tedy mají být uspokojeny. Je nezbytné, aby věřitelé sledovali průběh insolvenčního řízení a informovali se o stavu svých pohledávek v seznamu přihlášených pohledávek, aby mohli hájit svá práva a získat co nejvíce ze svých pohledávek.⁴⁹

Do seznamu přihlášených pohledávek nejsou zařazovány pohledávky, ke kterým se nepřihlíží, jelikož jsou vyloučeny z uspokojení. Podle ustanovení § 189 odst. 1 IZ není možné zařadit určité pohledávky do seznamu přihlášených pohledávek, a to zejména pohledávky vyloučené z uspokojení v rámci insolvenčního řízení podle ustanovení § 170 IZ a další pohledávky, které jsou vyloučené z důvodu stanoveného v zákoně. Tyto další pohledávky bývají obvykle označovány jako tzv. „*přednostní pohledávky*“, což jsou pohledávky za majetkovou podstatou (§ 168 IZ) a pohledávky, které mají stejnou prioritu jako pohledávky za majetkovou podstatou (§ 169 IZ).⁵⁰ Účastníci insolvenčního řízení mají právo nahlédnout u insolvenčního správce do seznamu přihlášených pohledávek a dokladů, které sloužily k jeho sestavení. Seznam přihlášených pohledávek musí být zveřejněn insolvenčním soudem v souladu s termíny stanovenými v insolvenčním zákoně. Všem věřitelům doporučuji, aby věnovali seznamu přihlášených pohledávek pečlivou pozornost a detailně se seznámili s jeho obsahem. Seznam přihlášených pohledávek má totiž významný vliv na další vývoj celého insolvenčního řízení.⁵¹ Z tohoto seznamu lze získat informace o tom, jaké pohledávky jsou v insolvenčním řízení uplatněny a jak jsou tyto pohledávky v rámci insolvenčního řízení klasifikovány.

Pro věřitele bude především podstatná informace ohledně postoje insolvenčního správce a dlužníka. Podle toho by věřitel měl přizpůsobit procesní strategii při plánování následujících kroků.⁵² Stanovisko insolvenčního správce o popření pohledávky, které zaujme v seznamu

⁴⁹ RICHTER, Ondřej. § 189 [Seznam přihlášených pohledávek]. In: RICHTER, Ondřej. *Věřitelé a uplatňování pohledávek v insolvenčním řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 168-179.

⁵⁰ MORAVEC, Tomáš. § 189 [Seznam přihlášených pohledávek]. In: MORAVEC, Tomáš, KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 735.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² RICHTER, Tomáš. Op. s. 168-179.

přihlášených pohledávek, je předběžného charakteru, jelikož insolvenční správce může své stanovisko změnit při přezkumném jednání.⁵³

3.3.3. Přezkumné jednání

Přezkumné jednání je možná nejdůležitější fáze insolvenčního řízení, která do velké míry ovlivní další postavení věřitele. Jedině v tomto stádiu řízení lze efektivně zkoumat pohledávky, které byly věřiteli v zákonné lhůtě řádně přihlášeny. Nesouhlasí-li insolvenční správce nebo dlužník s přihlášenou pohledávkou, je nutné, aby tuto pohledávku jeden z nich popřel co do její pravosti, výše nebo pořadí. Pokud tak neučiní bude pohledávka považována za zjištěnou a bude s ní v insolvenčním řízení dále pracováno. Přezkoumání přihlášených pohledávek se děje na přezkumném jednání, které je nařízené insolvenčním soudem.⁵⁴ Termín konání je poté stanoven v rozhodnutí o úpadku a musí se konat nejpozději do 2 měsíců od uplynutí lhůty k podání přihlášek, ne však dříve než 7 dnů od uplynutí této lhůty (§ 137 odst. 1 IZ). S ohledem na množství přihlášených pohledávek lze logicky předpokládat, že není vyloučeno, aby se konalo více přezkumných řízení.

V případě oddlužení probíhá přezkum pohledávek lehce odlišně. Insolvenční správce se musí osobně sejit s dlužníkem. V rámci tohoto setkání ho musí mimo jiné poučit o důvodech a průběhu přezkoumání pohledávek, o možnosti popírat pravost, výši a pořadí přihlášených pohledávek a o účincích takového popření.⁵⁵ Výsledkem tohoto jednání je zpráva o přezkumu.

3.4. Popření pohledávek

Pro insolvenční řízení je charakteristický speciální proces předběžného hodnocení přihlášených pohledávek, který zahrnuje jejich přezkoumání a případné popření. Popření pohledávky lze označit za procesní úkon účastníku řízení. Právní úprava insolvenčního řízení stojí na předpokladu, že pokud nedojde v rámci přezkumu pohledávek k jejímu popření, je na tuto pohledávku nahlíženo jako na nespornou. O takto nesporné pohledávce se dále nemusí vést nalézací řízení a pro účely insolvenčního řízení se pokládá za zjištěnou a v návaznosti na to je i uspokojována. Popření pohledávky vyvolá incidenční spor, jehož výsledek má vliv na závěr, zda bude pohledávka zjištěna a zda k ní bude v rámci insolvenčního řízení přihlášeno. Detailní

⁵³GRAY, Mirjana, JANDA, Ivo, PLCH, David. § 189 [Seznam přihlášených pohledávek]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023.

⁵⁴WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 278.

⁵⁵SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr. § 410 [Přezkum přihlášených pohledávek a zpráva o přezkumu]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023.

rozbor popírání pohledávek a související problematiky svojí hloubkou zdaleka přesahuje meze zvoleného tématu diplomové práce. Z tohoto důvodu nebude tato problematika, ačkoliv by si to zasloužila, rozebírána hlouběji, než je nezbytné pro účely zvoleného tématu diplomové práce.

3.4.1. Popření insolvenčním správcem, věřitelem a dlužníkem

Právo popřít pohledávku má dlužník, insolvenční správce a věřitel. Popěrné právo věřitel neměl až do poměrné klíčového nálezu Ústavního soudu Pl. ÚS 14/10 ze dne 1. července 2010, který byl prvotním impulsem pro legislativní změnu. Touto legislativní změnou tedy došlo k posílení rovnosti procesních subjektů, nicméně důsledky popěrných úkonů každého z těchto subjektů nejsou rovnocenné a způsobují rozdílné účinky. V tomto ohledu souhlasím s Tomášem Richterem, že nejsilnější účinky má popření insolvenčním správcem, jelikož toto popření má účinky jednak na hlasovací práva věřitelů ve smyslu ustanovení § 51 odst. 2 IZ a také na zjištění pohledávky (§ 201 IZ).⁵⁶ Účinky vyvolané popěrným úkonem insolvenčního správce nejsou nijak ovlivněny způsobem řešení úpadku. Popření pohledávky věřitelem sice nemá vliv na hlasovací práva, ale zato má vliv na zjištění popřené přihlášené pohledávky v případě řešení úpadku konkursem nebo oddlužením. Pokud bylo vydáno rozhodnutí o povolení reorganizace (§ 336 odst. 4 IZ) nemá popření pohledávky věřitelem vliv na zjištění pohledávky.⁵⁷

Pokud pohledávku věřitele popírá jiný věřitel, musí tento úkon splňovat náležitosti dle ustanovení § 201 odst. 1 IZ a z popěrného úkonu musí být zřejmé, čeho se popření týká. Věřitelův úkon musí splňovat náležitosti žaloby podle občanského soudního řádu a musí být doručen soudu nejpozději 3 dny před konáním přezkumného jednání. Poměrně zajímavá je povaha této lhůty. Jak bylo již zmíněno výše, insolvenční zákon neobsahuje zvláštní úpravu pro počítání času. Logicky by se nabízelo použít pravidla obsaženého v ustanovení § 57 OSŘ. Ostatně také občanský soudní řád je svou povahou přepisem subsidiární povahy k insolvenčnímu zákonu (§7 IZ). V tomto případě je však nutné věnovat větší pozornost textaci ustanovení § 202 odst. 2 IZ. Zejména pak slovům „*doručeno*“ a „*nejpozději 3 pracovní dny před konáním přezkumného jednání*“. Právě kombinace těchto dvou slov nám dává jasné vodítko k závěru, že se bude jednat o lhůtu hmotněprávní, která je počítána zpětně ode dne konání přezkumného jednání. Hmotně právní povahu této lhůty potvrdila v minulosti i judikatura.⁵⁸

⁵⁶ RICHTER, Tomáš. op. cit. s. 307.

⁵⁷ HÁSOVÁ, Jiřina a Tomáš MORAVEC., op. cit., s. 142.

⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soud ze dne 29. listopadu 2012, sp. zn. 29 ICdo 17/2012.

Zakotvení dlužníkovy práva popřít pohledávku je projevem zásady, že v insolvenčním řízení je třeba šetřit nejen práv věřitelů, ale též dlužníka. Pokud je úpadek řešen konkursem, není popření přihlášené pohledávky relevantní pro její zjištění ani hlasovací práva, jak tomu je v případě popření insolvenčním správcem. Výhodou popření dlužníkem v konkursu může být skutečnost, že po skončení insolvenčního řízení není upravený seznam pohledávek exekucním titulem (§ 312 odst. 4 IZ), na základě kterého se věřitel může domáhat své zjištěné neuspokojené pohledávky.⁵⁹ V případě reorganizace nebo oddlužení pak má dlužníkův popěrný úkon stejný vliv na zjištění pohledávek jako popření přihlášené pohledávky insolvenčním správcem. Nicméně však nemá vliv na hlasovací práva věřitele (srov. § 336 odst. 2 a § 410 odst. 5 IZ). Obecně lze ale shrnout, že vliv popření dlužníka vůči přihlášené pohledávce bude vždy záviset především na způsobu řešení úpadku a osobě, která činí popěrný úkon.

Stranou nemůže zůstat ani pojednání o následujícím postupu při popření nevykonatelné pohledávky. Dle ustanovení § 198 IZ věřitel nevykonatelné pohledávky, která byla popřena insolvenčním správcem, může uplatnit své právo žalobou do třiceti dnů od přezkumného jednání. Tato žaloba se podává proti insolvenčnímu správci. V případě oddlužení (reorganizace) však platí, že ustanovení § 190 až 202 IZ se použijí obdobně, pokud není stanoveno jinak. V situaci, kdy nevykonatelná pohledávka věřitele je popřena jak insolvenčním správcem, tak dlužníkem, stává se dlužník pasivně legitimovanou osobou a věřitel nevykonatelné pohledávky musí podat žalobu proti oběma. Není-li podána včas žaloba na určení proti dlužníkovi i insolvenčnímu správci je pohledávka v takovém případě zjištěna ve výši uvedené v jejím popření. V případě, že byla pohledávka popřena v celém rozsahu, nemůže dojít k jejímu zjištění, a tedy k ní nebude v rámci řízení přihlášeno. Toto může mít vliv na ukončení účasti věřitele v insolvenčním řízení. Během svého působení v advokátní praxi jsem vyzoroval, že mnoho právním zástupcům věřitelů činí potíže výklad ustanovení § 198 IZ ve spojení s ustanovením § 336 odst. 2 IZ, resp. § 410 odst. 5 IZ. V obou těchto téměř totožných ustanovení se vyskytuje fráze, že „*popření pohledávky dlužníkem za trvání oddlužení (reorganizace) má tytéž účinky jako popření insolvenčním správcem.*“ V této souvislosti je důležité si uvědomit, že dlužníkovy popření v oddlužení (reorganizaci) nemá pouze vliv na zjištění pohledávky, ale ovlivňuje i procesní postavení dlužníka a staví ho do pozice pasivně legitimované osoby. Ačkoliv ustanovení § 198 IZ představuje obecné pravidlo pro popření nevykonatelné pohledávky, nelze zapomínat na základní kolizní pravidlo právních norem *lex specialis derogat legi generali*. Z tohoto důvodu poté musí být žaloba na určení podána

⁵⁹ RICHTER, Ondřej. op. cit. s. s. 192.

v zákonné lhůtě proti insolvenčnímu správci i proti dlužníkovi. Podání žaloby pouze proti jednomu z vyjmenovaných subjektů insolvenčního řízení bude mít za následek nepodání žaloby na určení včas a následné odmítnutí přihlášky pohledávky.

Uvedená konstrukce dle mého názoru vykazuje znaky přehnaného pozitivismu, nicméně je v souladu s ustálenou judikaturou, podle které: *„popře-li nevykonatelnou pohledávku dlužník v oddlužení, podává přihlášený věřitel popřené pohledávky žalobu (o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky) vždy vůči dlužníku. Stejně tak nevzbuzuje pochybnosti úprava obsažená v § 198 odst. 1 větě druhé insolvenčního zákona, která při popření nevykonatelné pohledávky insolvenčním správcem předepisuje přihlášenému věřiteli popřené pohledávky, aby podal žalobu (o určení pravosti výše nebo pořadí pohledávky) proti insolvenčnímu správci.“*⁶⁰

V případě vykonatelné pohledávky, k jejímuž popření dochází ve zcela výjimečných případech, je na insolvenčním správci, aby ve hmotněprávní lhůtě 30 dnů podal žalobu proti věřiteli (§ 199 IZ).

3.4.2. Popření pravosti, výše a pořadí pohledávky

Popření pohledávky co do pravosti znamená, že je pohledávka sporná v celé její výši (§ 193 IZ). Protože jde o pohledávku, která nebyla co do existence i výše přezkoumána, musí být vždy postaveno najisto v incidenčním sporu, zda věřitel má být uspokojen v přihlášené výši. Neúspěch věřitele v incidenčním sporu vede k odmítnutí přihlášky a ukončení účasti věřitele v insolvenčním řízení v rozsahu této pohledávky. Dospěje-li však soud k závěru, že základ nároku je dán, nemůže bez dalšího zkoumat též jeho výši nebo pořadí.⁶¹

O popření výše pohledávky (§ 194 IZ) se jedná v případě, kdy dlužníkův závazek vůči věřiteli je nižší než reálně přihlášená pohledávka. Ten, kdo pohledávku popírá, co do její výše, musí současně i uvést skutečnou výši pohledávky. Musí tedy uvést v jakém rozsahu ji považuje za nespornou.⁶² Činí-li například pohledávka přihlášená do insolvenčního řízení 100 000 Kč, musí subjekt, který popírá výši pohledávky, prohlásit nejen to, že pohledávku popírá do výše 60 000 Kč, ale také to, že zbývající část pohledávky, tedy 40 000 Kč, považuje za nespornou a že nemá důvod ji jakkoli zpochybňovat.

⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. července 2015, sp. zn. 29 ICdo 24/2013.

⁶¹ ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan. § 193 [Popření pravosti pohledávky]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023.).

⁶² RICHTER, Ondřej. op. cit. s. 214.

Poslední kategorií popěrných úkonů je popření pořadí pohledávky (§ 195 IZ). Předmětem sporů plynoucích z popření pořadí pohledávky je především to, do které kategorie předmětná pohledávka spadá, tj. zda se jedná o pohledávku za majetkovou podstatou, nebo jí postavenou naroveň, zajištěnou, nezajištěnou, podřízenou, vyloučenou z uspokojení.⁶³ Jedná se tedy o situace, kdy popírající osoba nesouhlasí se zařazením určité pohledávky do výhodnější třídy věřitelů, kteří jsou uspokojováni přednostně, případně, že zajištěnému věřiteli nesvědčí uplatňované zajištění. Z hlediska postavení zajištěného věřitele je zásadní, že má možnost popřít především pořadí jiné zajištěné pohledávky, jelikož zajištěný věřitel v druhém pořadí se zpravidla uspokojuje pouze částečně, nebo také vůbec.

Insolvenční správce popěrné právo využívá na jednu stranu k ochraně dlužníka před neoprávněnými nároky věřitelů, ale na tu druhou především k ochraně věřitelů před zvýhodňováním ostatních věřitelů a před zkracováním jejich uspokojení v rámci insolvenčního řízení.⁶⁴ Souhlasím s Ondřejem Richtrem, že insolvenční správce by měl především popírat pohledávky vzniklé neobvyklým jednáním dlužníka, vymykajícím se jeho běžné obchodní činnosti, jejíž vznik nelze bezpečně ověřit z účetních knih či jiné průkazné evidence dlužníka.⁶⁵ Závěrem shrnuji, že popření pohledávky je podstatným prostředkem ochrany zájmů dlužníka, ale i věřitele. Lze logicky předpokládat, že každý bdělý dlužník i věřitel bude v insolvenčním řízení chtít vylepšit svoji pozici a dosáhnout co nejvyššího uspokojení své pohledávky.

3.5. Zjištění pohledávky

Zjištění pohledávky je základní předpoklad pro její uspokojení. Jedná se o stav, který je srovnatelný s pravomocným rozhodnutím v občanskoprávním nalézacím řízení.⁶⁶ Insolvenční zákon vychází z předpokladu, že pokud není přihlášená pohledávka v rámci přezkumu popřena, není tedy sporná a nemusí o ní být vedeno další nalézací řízení. Takováto pohledávka je pak považována za zjištěnou a v rámci insolvenčního řízení je uspokojována. Překážku pro případné zjištění představuje až popření pohledávky. Finální závěr o tom, kdy lze pohledávku pokládat za zjištěnou je možné učinit až pravomocným skončením incidenčního sporu. Jak bylo již detailně popsáno výše, ne každý popěrný úkon má vliv na zjištění pohledávky.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ MLČOCHOVÁ, Eva. Postup insolvenčního správce při přezkoumávání pohledávky vzniklé na základě neúčinného úkonu dlužníka. Bulletin advokacie, 2012, č. 9, s. 26-28.

⁶⁵ RICHTER, Ondřej. op. cit. s. s. 192.

⁶⁶ Usnesení Vrchního soud v Praze ze dne 22. května 2017, sp. zn. 2 VSPH 829/2017-B-36.

Pohledávka se dle ustanovení § 201 odst. 1 písm. a) IZ považuje za zjištěnou, pokud ji nepopřel insolvenční správce nebo přihlášený věřitel. Z citovaného ustanovení plyne, že popření dlužníka nemá vliv na zjištění pohledávky. Koneckonců dle ustanovení § 192 odst. 3 IZ výslovně stanoví, že popření dlužníkem nemá vliv na zjištění pohledávky. Nelze však zapomínat, že se jedná o obecnou úpravu, která se neuplatní ve všech způsobech řešení úpadku. Popření dlužníkem má v případě oddlužení a reorganizace stejné účinky jako popření insolvenčním správcem. Nelze tedy bez dalšího činit závěr, že nepopření dlužníkem znamená zjištění pohledávky.

Byla-li pohledávka popřena s účinky na zjištění, může ke zjištění pohledávky dojít pouze v případě, že došlo ke zpětvzetí popěrného úkonu nebo soud meritorně rozhodl o odporové žalobě. Pohledávka bude zjištěna v rozsahu, v jakém byl věřitel úspěšný v incidenčním sporu. Ke zjištění může dojít dále v případě, kdy soud odmítne žalobu podle ustanovení § 198 a §199 IZ, nebo tato žaloba není ve lhůtě podána. V těchto případech bude pohledávka zjištěna pouze v rozsahu, ve kterém nebyla popřena (§ 198 odst. 1 in fine IZ). Posledním způsobem, jak může být snaha o zamezení zjištění zmařena, je situace, kdy insolvenční soud omítne popěrný úkon věřitele dle ustanovení § 200 odst. 3 IZ.

3.6. Nadhodnocení přihlášky

Zákonodárce na základě zkušeností v rámci konkursního řízení podle zákona o konkursu a vyrovnání pamatoval na situace, kdy věřitel motivován snahou získat v rámci insolvenčního řízení co největší uspokojení, přihlásí do insolvenčního řízení pohledávku nadhodnocenou nebo dokonce neexistující. Sankční režim je rozdělen na přezkum skutečné výše přihlášené pohledávky (§ 178 IZ) a přezkoumání hodnoty zajištěné přihlášené pohledávky (§ 179 IZ). U přezkumu výše pohledávky platí, že pokud zjištěná výše pohledávky je o 50 % nižší než její přihlášená výše, nebude k této pohledávce dále přihlíženo.⁶⁷ Pro zajištěného věřitele je dále relevantní právě ustanovení § 179 IZ, které spojuje s nepoctivým jednáním zajištěného věřitele dvě sankce. Pokud vyjde najevo, že věřitel má právo na uspokojení ze zajištění v rozsahu méně než 50 % její výše, nebo že pohledávka byla zjištěna v horším pořadí, než bylo uvedeno v přihlášce pohledávky, nebude k právu na přednostní uspokojení přihlíženo. V důsledku naplnění skutkové podstaty kterýmkoliv způsobem je právo věřitele na uspokojení ze zajištění odmítnuto, aniž by však byla ovlivněna jeho účast v insolvenčním řízení. Věřitel bude nadále

⁶⁷ RICHTER T: op. cit. s. 304.

považován pouze za nezajištěného věřitele.⁶⁸ S naplněním skutkové podstaty souvisí i druhá sankce, která spočívá v tom, že věřitel bude povinen zaplatit do oddělené majetkové podstaty částku, která slouží k uspokojování pouze zajištěných věřitelů.⁶⁹ Výši této částky určí insolvenční soud se zřetelem ke všem okolnostem, maximálně však do výše, o kterou hodnota zajištění uvedená v přihlášce převýšila hodnotu zjištěného zajištění, nelze uplatnit, protože náležitostí přihlášky není údaj o hodnotě zajištění (§ 179 odst. 1 in fine IZ).⁷⁰ Z důvodové zprávy plyne, že účelem ustanovení § 179 IZ je zabránit nevhodnému ovlivňování insolvenčního řízení a manipulacím s ním ze strany věřitelů, kteří do něj přihlásili účelově nadhodnocené pohledávky.⁷¹ Zákonodárce zjevně neměl v úmyslu postihovat věřitele sankcemi, kteří přihlásili své sporné pohledávky v dobré víře a bez záměru zneužití. Proto jim ustanovení § 180 IZ umožňuje vyhnout se uložení sankce, která spočívá v placení částky do majetkové podstaty, tím že se vzdají výkonu práv spojených s nezjištěnou pohledávkou v insolvenčním řízení. Otázkou je, co vše lze považovat za „výkon“ práv spojených nezjištěnou pohledávkou. Odpověď na tuto otázku je třeba hledat především v judikatuře. Jak například dovodil Nejvyšší soud: *„výkonem práv spojených s nezjištěnou pohledávkou ve smyslu § 180 insolvenčního zákona není podání věřitelského insolvenčního návrhu ani podání přihlášky pohledávky včetně dispozice s ní. Podáním insolvenčního návrhu, resp. přihlášením pohledávky, se teprve konstituuje postavení dané osoby coby insolvenčního věřitele (kdyby věřitelé s přihlášenými nezjištěnými pohledávkami vykonávali práva s nimi spojená ve smyslu citovaného ustanovení už jejich samotným přihlášením, § 180 insolvenčního zákona by nemohl být nikdy aplikován).“*⁷² Za výkon práv spojených s pohledávkou ve smyslu ustanovením § 180 IZ naopak zásadně bude jakékoli jednání, jež ovlivňuje insolvenční řízení právě proto, že jde o jednání z titulu přihlášeného.⁷³ Může se tak jednat například o popírání pohledávek jiných věřitelů, výkon práv věřitele ve věřitelských orgánech jakož i výkon práv, jež mohou vést k posílení jeho vlivu ve věřitelských orgánech, jako zejména hlasování věřitele na schůzi věřitelů nebo i účast věřitele na této schůzi, která se promítla do hlasování věřitelů a nebo udělování

⁶⁸ ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan. § 179 [Důsledky zjištění jiné výše práva na uspokojení ze zajištění]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ RICHTER, Ondřej. op. cit. s.115.

⁷¹ Důvodová zpráva k zákonů č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

⁷² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. února 2018. sp. zn. 29 Cdo 30/2016.

⁷³ Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 26. září 2018, sp. zn. 156 Icm 4968/2017.

pokynů.⁷⁴ Obsah pojmu „výkon práv spojených s pohledávkou“ je tak vymezen z části pozitivně a z části negativně.

Od nepoctivého jednání věřitele nadhodnocující svoji přihlášku pohledávky je třeba odlišovat situace, kdy věřitel pohledávku přihlásil, případně s ní spojené právo vykonával v dobré víře. Zákonodárce nijak zvláště nechrání tohoto dobro věrného věřitele. Je ponecháno výlučně na uvážení insolvenčního soudu, nakolik zohlední dobrou víru věřitele při určování výše částky, jež věřiteli uloží zaplatit do majetkové podstaty dlužníka, resp. ji může ve výjimečných případech odůvodnit neuložení povinnosti podle ustanovení § 178 a § 179 věty druhé IZ. Uvedená konstrukce odpovědnosti za nezjištěnou pohledávku je tak relativně přísná. Tento sankční koncept staví do nevýhodného postavení ty věřitele, kteří disponují pohledávkou na náhradu škody nebo vydání bezdůvodného obohacení. Vyčíslení těchto pohledávek je často velmi problematické. V uvedené konstrukci spatřuji zjevnou nerovnost postavení věřitele ve standartním nalézacím řízení a věřitelem v insolvenčním řízení. Zatímco s neúspěchem v nalézacím řízení je spojena nanejvýše újma spočívající v uložení povinnosti náhrady nákladů řízení v důsledku neunesení důkazního břemena, v insolvenčním řízení je postih neúspěšného věřitele daleko větší, a to právě v podobě uložení povinnosti plnit do majetkové podstaty.

Ačkoli se tento problém týká spíše nezajištěných věřitelů, jelikož si lze jen těžko představit případ, kdy vyčíslení pohledávky bude takto problematické a zároveň bude pohledávka zajištěna, vnímám jej jako dosti problematický. Problém vnímám především v nerovném postavení věřitele klasického a insolvenčního, kdy toto postavení je už hraničící se zásadou rovnosti v právech ve smyslu s čl. 1 LZPS. Proto lze zákonodárci doporučit, aby zvážil vyšší ochranu insolvenčních věřitelů jednajících v dobré víře. Při současné koncepci ustanovení § 180 IZ tak věřitelům zbývá pouze spoléhat na to, že nebudou až do zjištění jejich pohledávky vykonávat práva s ní spojená. S ohledem na princip právní jistoty by bylo navíc vhodné, aby zákonodárce aspoň demonstrativně vymezil pojem „výkon práv spojených s pohledávkou“.

⁷⁴ ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan. § 180 [Věřitel nevykonávající práva]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023.)

4. Uspokojení pohledávky

V předešlých kapitolách se práce věnovala vymezení zajištěného věřitele a postupu při uplatnění jeho pohledávky. V této kapitole bude podrobně rozebrán další postup, kdy, již byla pohledávka věřitele řádně přihlášena, přezkoumána, následně zjištěna a nyní má dojít k jejímu uspokojení.

Zásada *par conditio creditorum*, neboli poměrného uspokojování nárokům věřitelů, je jednou z hlavních zásad insolvenčního řízení. Souhlasím s Tomášem. Richtrem, že zakotvení této zásady je v insolvenčním zákoně poměrně problematické, kdy tato zásada je rozložena do dvou ustanovení, a to ustanovení § 1 písm. a) IZ a § 5 písm. b) IZ). V obou těchto ustanoveních se vyskytuje relativizované příslovce „*zásadně*“, kdy je třeba jej chápat tak, že umožňuje rozdílné uspokojování věřitelů napříč skupinami.⁷⁵ Jak již trefně připomíná důvodová zpráva k insolvenčnímu zákonu, tak zásada *par conditio creditorum* předpokládá, že některé skupiny věřitelů mohou být v rámci insolvenčního řízení zákonem dovoleným způsobem zvýhodněny, a to v důsledku práv nabytých v dobré víře ještě před zahájením insolvenčního řízení. Typickou výjimkou z této zásady je právě postavení zajištěných věřitelů.⁷⁶ Podle ustanovení § 167 odst. 1 IZ jsou zajištěni věřitelé, s výjimkou případů stanovených zákonem, uspokojováni skrze zpeněžení věci, práva pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, kterými byla jejich pohledávka zajištěna, avšak maximálně do výše jejich pohledávky.

V následujících kapitolách bude detailně rozebrán postup při uspokojení zajištěného věřitele s ohledem na zvolený způsob řešení úpadku.

4.1. Uspokojené pohledávky zajištěného věřitele v konkursu

Způsob řešení úpadku konkursem se uplatní v případě úpadku fyzických či právnických osob. Konkurs právní věda označuje za likvidační způsob řešení úpadku, jehož podstatou je přeměnit majetek dlužníka na peníze a ty následně rozdělit mezi věřitele za účelem rovnoměrného uspokojení jejich pohledávek s tím, že neuspokojené pohledávky nebo části takto neuspokojených pohledávek nezanikají a věřitel může za určitých okolností pokračovat v jejich vymáhání po skončení insolvenčního řízení. Zajištěný věřitel je v konkursu uspokojován přednostně z výtěžku zpeněžení předmětu zajištění.⁷⁷ Předmětem zajištění lze rozumět majetek

⁷⁵ RICHTER, Tomáš. Op. Cit. s. 184.

⁷⁶ Důvodová zpráva k insolvenčnímu zákonu (sněmovní tisk 1120, Poslanecká sněmovna 2005, IV. volební období, zvláštní část důvodové zprávy, k § 5.

⁷⁷ SPRINZ, Petr, NOVOPACKÝ, Lukáš. (Strastiplná) cesta zajištěného věřitele k vydání výtěžku zpeněžení v konkursu. Právní rozhledy, 2019, č. 22, s. 763-769

nacházející se v majetkové podstatě, ke kterému některý z věřitelů uplatňuje právo na uspokojení ze zajištění.⁷⁸ Věřitel, který má svou pohledávku zajištěnou, má právo na výtěžek z prodeje zajištěného předmětu. Před vydáním výtěžku musí být odečteny určité náklady. Jedná se především o náklady spojené se správou a zpeněžením předmětu, odměnu insolvenčního správce a případné nároky na uspokojení osoby odpovědné za správu jednotky (§ 298 IZ).

Pokud výtěžek ze zpeněžení předmětu nepostačuje k úplnému uspokojení pohledávky zajištěného věřitele, zbývající část pohledávky se stává přihlášenou a bude uspokojena v souladu s ostatními přihlášenými pohledávkami v rámci rozvrhového usnesení.⁷⁹ Je důležité si uvědomit, že neuspokojené pohledávky v konkursu nezanikají a věřitelé mohou po skončení insolvenčního řízení požadovat jejich splnění, pokud zákon nestanoví jinak (§ 244 IZ). O osudu neuspokojených pohledávek po skončení insolvenčního řízení pojednává kapitola 5.

4.1.1. Správa majetkové podstaty a předmětu zajištění

Ustanovení § 230 IZ definuje správu majetkové podstaty jako soustavnou činnost opatření z ní vyplývající, kdy všechna tato jednání směřují k tomu, aby nedocházelo k odstranění, zničení, poškození, odcizení nebo jakémukoliv znehodnocení majetkové podstaty a majetku do ní náležící. Pod pojem „*správa majetkové podstaty*“ spadá i její využívání v souladu se svým určením, vymožením veškerých pohledávek dlužníka, jakož i snaha o rozumné rozmnožování majetkové podstaty. Judikatura Nejvyššího soudu správou majetkové podstaty rozumí „*zejména činnost (včetně právních úkonů a opatření z ní vyplývajících), která směřuje k tomu, aby nedocházelo ke znehodnocení konkursní podstaty, zejména aby nedošlo k odstranění, zničení, poškození nebo odcizení majetku, který do ní patří, aby majetek patřící do konkursní podstaty byl využíván v souladu se svým určením, jestliže tomu nebrání jiné okolnosti, a aby se konkursní podstata rozmnožila, lze-li takovou činnost rozumně očekávat se zřetelem ke stavu konkursní podstaty a k obvyklým obchodním příležitostem.*“⁸⁰

Správu majetkové podstaty, a tedy předmětu zajištění, který do ní spadá, vykonává osoba s dispozičním oprávněním.⁸¹ Postavení osoby s dispozičním oprávněním se mění v závislosti na způsobu řešení úpadku. Prohlášením konkursu získává oprávnění nakládat s majetkem náležícím do majetkové podstaty insolvenční správce (§ 229 IZ). V důsledku toho přichází

⁷⁹ HÁSOVÁ, Jiřina a Tomáš MORAVEC., op. cit., s. 187.

⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soud ze dne 18. dubna 2012, sp. zn. 29 Cdo 1400/2010-I.

⁸¹ Pro srovnání, kdo je osoba s dispozičním oprávněním viz. § 229 IZ.

dlužník o možnost se svým majetkem, jakkoliv disponovat. Pro řádné a spravedlivé uspokojení pohledávek věřitelů je potřeba, aby o majetkovou podstatu bylo náležitě pečováno.

Výše uvedené si dovolím ilustrovat na názorném příkladu. V situaci, kdy součástí majetkové podstaty bude bytová jednotka, která je nevyužívaná a nikým neobývaná, měl by insolvenční správce, který je při výkonu své funkce povinen postupovat s odbornou péčí a usilovat o co nejvyšší uspokojení věřitel (§ 36 IZ), například zvážit její pronájem třetí osobě. Nejvyšší soud v rozhodnutí 29 NSČR 94/2014 judikoval, že insolvenční zákon sice stanoví, že cílem správy majetkové podstaty je především udržování dané věci, uchování její hodnoty a zamezení jejímu znehodnocení, nicméně tento závěr lze rovněž pomocí argumentu *a maiori ad minus* aplikovat na pojem správa předmětu zajištění, jelikož předmět zajištění je součástí majetkové podstaty.

4.1.2. Pokyn ke správě a zpeněžení

Insolvenční zákon poskytuje zajištěným věřitelům speciální nástroj, kterým je pokyn ke správě a zpeněžení předmětu zajištění.⁸² Tento nástroj umožňuje zajištěnému věřiteli zajistit, aby jeho zajištění bylo řádně spravováno a aby bylo zpeněženo za účelem uspokojení jeho pohledávky.

Osobě s dispozičním oprávněním, tedy osobě, která má právo nakládat s předmětem zajištění, jsou udělovány pokyny ze strany zajištěného věřitele ohledně správy předmětu zajištění. Povaha těchto pokynů může být naprosto různorodá. Může se jednat o velmi jednoduché pokyny, jako například požadavek na pojištění majetku. Pokyny nicméně mohou být i velmi detailní a podrobné. Sofistikovanost pokynu bude záviset primárně na předmětu zajištění. Každopádně je důležité, aby po celou dobu průběhu insolvenčního řízení byl předmět zajištění řádně spravován.

Osoba s dispozičním oprávněním může pokyn zajištěného věřitele odmítnout, pokud dospěje k závěru, že tento pokyn nesměruje k řádné správě (§ 230 odst. 2 IZ). Insolvenční soud v rámci dohledací činnosti posoudí, zda má být insolvenční správce nebo dlužník pokynem vázán, respektive zda pokyn zajištěného věřitele schvaluje či nikoliv.⁸³ Nutno podotknout, že proti tomuto rozhodnutí není přípustné odvolání (§ 11 ve spojení s § 91 IZ). Velmi často dochází k situacím, kdy na jednom předmětu zajištění, například nemovitosti, váznou pohledávky více zajištěných věřitelů. Pokud se taková situace vyskytne, je rozhodující vůle věřitele, jehož zajištěná pohledávka má být uspokojena jako první v pořadí. Takovýto věřitel pak uděluje pokyny. Zajištěný věřitel ve výhodnějším postavení, který hodlá udělit pokyn ke správě, si musí

⁸² KRATĚNA, Štěpán. Právní povaha pokynu zajištěného věřitele [online]. 2. 12. 2021 [cit. 2023-05-23]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/12/02/pravni-povaha-pokynu-zajisteneho-veritele/>

⁸³ Usnesení Vrechního soudu v Olomouci ze dne 30. ledna 2019, sp. zn. 2 VSOL 558/2018-B-71.

dle ustanovení § 230 odst. 2 IZ vyžádat souhlas ostatních zajištěných věřitelů v horším postavení. Bez jejich souhlasu není možné pokyny tohoto zajištěného věřitele provést.

Osoba s dispozičním oprávněním musí informovat insolvenční soud, který má za úkol do 30 dnů svolat jednání a rozhodnout, zda má být pokyn prioritního zajištěného věřitele schválen. Zajištění věřitelé v horším postavení mohou pouze uplatnit námitky proti rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení pokynu. *De lege ferenda* lze zákonodárci doporučit, aby upravil podmínky, za kterých může sám insolvenční soud v těchto případech udělit pokyn ke správě, jelikož insolvenční zákon tuto situaci opomíjí⁸⁴. Uvedených mezer v zákoně si je vědoma i judikatura. Vrchní soud v Praze se k problematice modifikace pokynů zajištěného věřitele vyjádřil poměrně zdrženlivě, když uvedl, že „*působení zajištěných věřitelů může být insolvenčním soudem upozaděno toliko v konkrétních situacích, a to obvykle tehdy, bylo-li by zneužíváno ke škodě ostatních věřitelů či dlužníka samého. To je k žádosti oprávněné osoby povinen insolvenční soud zkoumat vždy ve vztahu k dané situaci, a následně i případně vysvětlit, proč ten, který krok zajištěného věřitele si vyžádal jeho zásah, leč není možné dopředu zajištěné věřitele jejich práv zbavit tím generalizujícím způsobem, jenž se odrazil ve výroku napadeného usnesení, takže bude na insolvenčním soudu, aby v průběhu řízení svůj postoj přehodnotil.*“⁸⁵

Kromě pokynu ke správě náleží zajištěnému věřiteli i již zmíněný pokyn ke zpeněžení (§ 293 odst. 1 IZ). Zajištěný věřitel tak má díky svému výsadnímu postavení v rukou osud předmětu zajištění a nedopadá na něj pravidlo v ustanovení § 286 odst. 2 IZ, dle kterého o způsobu zpeněžení rozhoduje insolvenční správce se souhlasem věřitelského výboru. Citovaná ustanovení byla v minulosti předmětem posouzení Nejvyššího soudu, jelikož insolvenční zákon dříve explicitně nestanovoval, že není třeba souhlas věřitelského výboru při zpeněžení na základě pokynu.⁸⁶ Nejvyšší soud v rozhodnutí 29 NSČR 47/2015 ze dne 31. května 2017 konstatoval, že ustanovení „*§ 293 insolvenčního zákona obsahuje ve své větě druhé kontrolní mechanismus, podle kterého (vycházejí ze zásady, že insolvenční správce hájí společný zájem věřitelů, tedy i ostatních věřitelů vedle věřitelů zajištěných) může insolvenční správce pokyny zajištěného věřitele odmítnout, má-li za to, že předmět zajištění lze zpeněžit výhodněji, a následně se musí obrátit na insolvenční soud, aby je přezkoumal a udělil případně jiné pokyny, přičemž tento mechanismus nijak nepočítá s ingerencí věřitelského výboru (zástupce*

⁸⁴ Insolvenční zákon řeší pouze situaci, kdy žádný ze zajištěných věřitelů souhlas neudělí.

⁸⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. ledna 2014, sp. zn. 1 VSPH 2077/2013-B-200.

⁸⁶ SEDLÁČEK, Miroslav, MATUŠKA, Dominik. Pokyn zajištěného věřitele v insolvenčním řízení. Bulletin advokacie, 2021, č. 10, s. 38-42.

věřitelů). Nelze tedy uvažovat ani o tom, že by si insolvenční správce musel v souladu s § 286 odst. 2, § 287 odst. 2 či § 289 odst. 1 insolvenčního zákona zajišťovat dané souhlasy.“.

Pokyn ke zpeněžení může obsahovat také různé požadavky a podmínky pro zpeněžení. Věřitel může například určit realitní kancelář, jenž má insolvenční správce kontaktovat pro spolupráci na prodeji nemovitého majetku, který tvoří předmět zajištění. Stejně jako v případě pokynu ke správě dává insolvenční zákon insolvenčnímu správci možnost pokyn odmítnout. Možnost odmítnutí i nezbytnost souhlasu ostatních zajištěných věřitelů byly již rozebrány výše a závěry se prosadí i v případě pokynu ke zpeněžení. Právní úprava nicméně nepamatuje na případy, kdy by insolvenční správce zcela ignoreoval pokyn zajištěného věřitele a zůstal tak nečinný. Osobně si myslím, že by se měly prosadit závěry plynoucí z ustanovení § 293 odst. 1 IZ o vázanosti pokynu zajištěného věřitele. Zajištěnému věřiteli, jehož pokyn není ze strany insolvenčního správce akceptován lze jediné doporučit, aby upozornil insolvenční soud na nečinnost insolvenčního správce. Insolvenční soud by pak měl rozhodnout v rámci dohledací činnosti (§ 11 IZ). V krajních případech by bylo na místě uvažovat o uložení pořádkové pokuty nebo dokonce zbavení insolvenčního správce funkce jako prostředku *ultima ratio*. Osobně si ale myslím, že situace, kdy insolvenční správce ignoreje pokyn zajištěného věřitele se v praxi vyskytuje opravdu zřídka, a to především kvůli požadavku zákonodárce, který na insolvenčního správce klade povinnost svědomité a odborné péče (§ 36 IZ). Každý racionálně-ekonomicky smýšlející insolvenční správce by se tak dobrovolně nenechal vystavit riziku odpovědnosti za škodu, kterou by mohl způsobit svojí neodbornou péčí, spočívající v neakceptování pokynu zajištěného věřitele nebo nečinnosti v podobě neodmítnutí pokynu zajištěného věřitele.

4.1.3. Zpeněžení a vydání výtěžku

Insolvenční zákon zná čtyři způsoby zpeněžení předmětu zajištění. Všechny způsoby jsou uvedeny v taxativním výčtu ustanovení § 286 odst. 1 IZ. Volba způsobu zpeněžení závisí na pokynu zajištěného věřitele, se kterým nemusí věřitelský výbor vyslovovat souhlas. Před vydáním výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli je třeba od něj odečíst mimo jiné i náklady na správu a zpeněžení. Tyto náklady na správu totiž nelze hradit z majetkové podstaty.⁸⁷ V souvislosti s náklady za správu a zpeněžení předmětu zajištění stojí za zmínku rozhodnutí Nejvyššího soudu, dle kterého pokud insolvenční správce jedná při správě majetku, na základě pokynu daného zajištěným věřitelem, nese zajištěný věřitel veškeré náklady spojené s plněním tohoto pokynu i v případě, kdy výše nákladů přesahuje limity stanovené v ustanovení § 298

⁸⁷ KOZÁK, Jan. Insolvenční zákon: komentář. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 917-921.

odst. 4 IZ.⁸⁸ Uvedené znamená, že v situaci, kdy jsou pokyny udělené zajištěným věřitelem příliš nákladné a přesahují 4% hranici stanovenou zákonem pro správu předmětu zajištění (§ 298 odst. 4 IZ), nebo 5% hranici v případě pokynu k zpeněžení, je insolvenční soud oprávněn rozhodnout, že tyto reálné náklady budou odečteny z výtěžku zpeněžení, i bez souhlasu zajištěného věřitele.

Judikatura dále dovodila, že o odečtení reálných nákladů lze uvažovat „v mimořádných případech, typicky pokud si správce od zajištěného věřitele (insolvenčního soudu) objektivně vzato nemohl včas opatřit pokyny ke správě předmětu zajištění a k jeho nezbytnému okamžitému zaopatření (ve smyslu § 230 odst. 1 IZ) musel vynaložit náklady, které byly v uvedeném smyslu účelné a přiměřené výše.“⁸⁹ V praxi může být mnohdy obtížné posoudit, zda konkrétní výdaj lze posoudit jako výdaj související se správou předmětu zajištění. Názorným příkladem je insolvenční řízení společnosti BYDLENÍ SMETANKA, a.s., kde předmětem sporu bylo posouzení, zda náklady spojené se správou nevyužívaných jednotek (poplatky za odpad, osvětlení ve společné části domu atd.) jsou náklady, které jsou odečitatelné od výtěžku zpeněžení. Dle Nejvyššího soudu se jedná o náklady, které jdou na vrub zajištěného věřitele, když rozhodl, že „není-li zde nikdo, kdo by se jako oprávněný uživatel jednotky mohl (měl) podílet na tomto nákladu (k jehož úhradě je jinak povolán vlastník jednotky), je platba odpovídající části nákladů vynaložených na 1) úhradu elektrické energie spotřebované ve společných prostorách domu a garáží, 2) úklid společných prostor domu a garáží, 3) provoz a údržbu domu, 4) úhradu tepelné energie, 5) údržbu výtahů v domě, 6) provoz recepce a kamerového systému, 7) provoz společné televizní antény, 8) správní poplatky, 9) pojištění domu, 10) zahradní práce kolem domu, 11) vodné a stočné a 12) odvoz odpadu, nákladem spojeným se správou jednotky, a tudíž i nákladem spojeným se správou jednotky coby předmětu zajištění“.⁹⁰ V souvislosti s náklady na správu nemovitosti je vhodné pouze poznamenat, že judikatura za takový náklad považuje daň z nemovitosti, která se vztahuje k předmětu zajištění.⁹¹

Na základě výše uvedeného lze tedy shrnout, že ačkoli se může zdát, že postavení zajištěného věřitele je v insolvenčním řízení dosti lukrativní a nemusí tomu tak vždy být. Výtěžek zpeněžení podléhá velkému množství redukcí, kdy mohou dosahovat klidně až 10 % celkového

⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. června 2015, sp. zn. 29 NSČR 37/2013.

⁸⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. dubna 2017, sp. zn. 3 VSPH 2409/2016-B-118.

⁹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2017, sp. zn. 29 NSČR 94/2014.

⁹¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. května 2010, sp. zn. 1 VSPH 404/2010, nebo Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. října 2012, sp. zn. 1 VSPH 1357/2012.

výtěžku. V této souvislosti se jako pozitivní jeví aspoň rozhodnutí Nejvyššího soudu, který konečně postavil najisto problematiku povahy daně z přidané hodnoty jako daně na výstupu. Do budoucna je jasně stanoveno, že částka odpovídající DPH není nákladem spojeným se zpeněžením předmětu zajištění a nepodléhá proto zákonnému limitu podle § 298 odst. 4 IZ.⁹²

Po odečtení všech případných nákladů za správu a zpeněžení předmětu zajištění je zajištěnému věřiteli vydán pouze čistý výtěžek. Ještě, než bude čistý výtěžek vydán věřiteli, je nutné posoudit, zda připadá v úvahu aplikace § 298 odst. 8 IZ a od výtěžku je potřeba odečíst pohledávky osoby odpovědné za správu domu a pozemku. Uvedené se aplikuje pouze v situaci, kdy byla zpeněžena jednotka a pohledávka byla včas přihlášena. Pohledávka osoby odpovědné za správu domu je však omezena do výše 10 % výtěžku zpeněžení po odečtení nákladů. Osoba odpovědná za správu domu získává de facto právo na přednostní uspokojení.

Výtěžek zpeněžení vydá insolvenční správce pouze se souhlasem soudu. V rozsahu, v jakém nebyla pohledávka zajištěného věřitele uhrazena, se zajištěný věřitel uspokojí s ostatními věřiteli v rámci rozvrhového usnesení.⁹³ Současně s prodejem předmětu zajištění dochází k zániku zajištění (§ 167 odst. 4 IZ). Je tomu tak proto, aby se třetím osobám, které nabývají předmět zpeněžování, dostala určitá míra právní jistoty, že majetek, který nabývají, je oproštěn od jakýkoliv práv třetích osob.⁹⁴ Neexistuje způsob, jak by zajištěný věřitel mohl tomuto následku zabránit, jelikož zákon explicitně stanoví, že zajištění zanikne i pokud zajištěný věřitel nepodal přihlášku pohledávky a předmět zajištění byl zpeněžen.

4.2. Uspokojení pohledávky zajištěného věřitele v oddlužení

Oddlužení je vedle reorganizace jedním ze dvou sanačních způsobů řešení úpadku. V rámci oddlužení je vedle snahy o maximální uspokojení věřitelů kladen důraz spíše na umožnění dlužníkovi zbavit se svých dluhů a opět se zapojit do ekonomického života bez břemene dluhů. Pokud dlužník splní všechny podmínky pro oddlužení (§ 412a IZ), bude po skončení oddlužení osvobozen od placení neuspokojených pohledávek. To vše platí za předpokladu, že dlužník oddlužením sleduje poctivý záměr.⁹⁴ Až do přijetí Lex Covid⁹⁵ bylo oddlužení určeno výhradně pro subjekty, jejichž dluhy nemají původ v podnikatelské činnosti. Touto novelou byl odstraněn požadavek na absenci dluhů z podnikání pro fyzické osoby. Nově jsou oprávněni podat návrh

⁹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2020, sp. zn. 29 NSČR 43/2018.

⁹³ HÁSOVÁ, Jiřina a Tomáš MORAVEC., op. cit., s. 187.

⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2012 sp. zn. 29 NSČR 32/2011.

⁹⁵ Jako Lex Covid je považován zákon č. 191/2020 Sb. o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu. Účelem tohoto zákona bylo zmírnit tvrdé ekonomické dopady, které pandemie koronaviru na společnosti zanechala.

na povolení oddlužení všechny fyzické osoby bez ohledu na původ jejich dluhů a právnické osoby, které zákon nepovažuje za podnikatele a nemají dluhy z podnikání (§ 389 odst. 1 IZ). Zachována byla pouze podmínka absence dluhů z podnikání pro právnické osoby, které nebyly založeny za účelem podnikání. Tyto právnické osoby mohou požádat o oddlužení k řešení svého úpadku nebo hrozícího úpadku. Dluhy z podnikání, které nebrání schválení oddlužení, jsou popsány v § 389 odst. 2 IZ.

Insolvenční zákon rozlišuje dva způsoby oddlužení, a to oddlužení zpeněžením majetkové podstaty (§ 398 odst. 2 IZ) a oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty (§ 398 odst. 3 IZ). Oba tyto způsoby se vyznačují jistými odlišnostmi. Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty se do velké míry podobá konkursu, jelikož představuje poměrně rychlý způsob jednorázového uspokojení pohledávek z majetku dlužníka.

Zajištěný věřitel je v rámci oddlužení zpeněžením majetkové podstaty uspokojován výhradně z výtěžku zpeněžení zajištění (§ 398 odst. 2 in fine IZ). Podmínkou pro uspokojení pohledávky zajištěného věřitele je její včasné přihlášení a uplatnění zajištění. Insolvenční správce bude postupovat obdobně jako při zpeněžování zajištěného majetku v konkursu. Aby mohl majetek, který je předmětem zajištění zpeněžit, musí být splněny tyto podmínky: i) musí nastat účinky schválení oddlužení, ii) musí být ověřena pravost, výše a pořadí pohledávky zajištěného věřitele, který má právo na uspokojení jako první v pořadí a iii) zajištěný věřitel musí udělit pokyn k zpeněžení a insolvenční správce tento pokyn nesmí odmítnout (§ 293 IZ).⁹⁶

Zatímco v konkursu dával zajištěný věřitel pokyn ke zpeněžení majetku, v případě oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty jedná insolvenční správce na vlastní popud. Zajištěnému věřiteli je pak pouze dána možnost požádat, aby zajištěný majetek zpeněžen nebyl. Ke zpeněžení na základě žádosti zajištěného věřitele nedojde pouze v případě, že zpeněžení zbývajícího majetku bude stačit k úplnému uspokojení pohledávek věřitelů, kteří nemají zajištění, nebo pokud hodnota zajištění je zjevně nižší než hodnota zajištěné pohledávky (§ 408 odst. 3 IZ).

Insolvenční zákon tady předpokládá, že předmět zajištění bude ve většině případů zpeněžen a iniciativa směrem ke zpeněžení je dána insolvenčnímu správci. Znamená to tedy, že zajištěný věřitel nemá ve vztahu k předmětu zajištění pravomoc udělit pokyn ke zpeněžení? Domnívám se, že nikoliv, jelikož insolvenční zákon nevylučuje obecná ustanovení týkající se udělení pokynů ke správě a zpeněžení majetku (§ 230 odst. 2 a § 293 IZ) v případě oddlužení. Za jistý

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soud ze dne 27. února 2020, sp. zn. 29 ICdo 8/2018.

mantinel je však třeba považovat žádost věřitele nezpeněžit předmět zajištění, pokud nejsou dány zákonné podmínky. Odlišná je situace ohledně pokynu v případě zpeněžování předmětu zajištění po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. V tomto případě dochází ke zpeněžení na základě závazných pokynů zajištěného věřitele (s výjimkou dle § 293 odst. 1 třetí věty IZ).⁹⁷ Postup zpeněžení je totožný jako v případě konkursu.

I přestože mají oba způsoby oddlužení společný jmenovatel, a to zpeněžení majetkové podstaty, lze mezi nimi stále najít zásadní rozdíly. Splátkový kalendář se zpeněžením majetkové podstaty vyžaduje dlouhodobé plnění a průběžné ověřování podmínek pro splnění oddlužení, zatímco oddlužení zpeněžením majetkové podstaty trvá obvykle kratší dobu a končí okamžikem vydání rozvrhového usnesení a ověřením splnění oddlužení.⁹⁸

Z výše uvedeného tedy plyne, že zajištění věřitelé jsou v oddlužení uspokojováni zpeněžením předmětu zajištění. Oproti konkursu jsou uspokojováni „jen“ z předmětu zajištění (§ 398 odst. 2 IZ). Pokud není jejich zajištěná pohledávka uspokojena v celém rozsahu, tedy výtěžek ze zpeněžení předmětu zajištění nedosahuje výše zajištěné pohledávky, nejsou tito věřitelé v neuspokojeném rozsahu zajištěné pohledávky uspokojováni společně s nezajištěnými věřiteli jako tomu je v případě konkursu. Uvedená konstrukce v insolvenční praxi vyústila v tzv. štěpení pohledávek. Jedná se o situaci, která byla hojně využívána v případech oddlužení splátkovým kalendářem se zpeněžením majetkové podstaty, kdy zajištěný věřitel přihlásil svoji pohledávku jako částečně zajištěnou a částečně nezajištěnou. Pokud zajištěný věřitel věděl, že výše zajištěné pohledávky je vyšší než hodnota předmětu zajištění, bylo pro něj výhodné, aby pohledávku přihlásil pouze jako zajištěnou v hodnotě předmětu zajištění a ve zbylém rozsahu jako nezajištěnou. Takto přihlášená pohledávka by poté byla ve své zajištěné části uspokojována ze zpeněžení předmětu zajištění a v nezajištěné části spolu s ostatními nezajištěnými pohledávkami v rámci splátkového kalendáře. Judikatura nebyla dlouhou dobu ohledně tohoto konceptu jednotná. Za zmínku stojí především série rozhodnutí Vrchních soudů, kdy štěpení pohledávek bylo opakovaně povoláváno⁹⁹ a zase zakazováno¹⁰⁰.

⁹⁷ SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr. § 409 [Dispoziční oprávnění a zpeněžení zajištění u splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023.

⁹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 31/2019 Sb. kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. října 2014, sp. zn. 104 VSPH 126/2014 nebo Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. června 2016, sp. zn. 2 VSPH 1130/2016.

¹⁰⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. července 2015, sp. zn. 2 VSPH 405/2014.

Této právní nejistotě učinil za dost až Nejvyšší soud, když rozhodl, že tento postup je účelovým obcházením zákona a pokud věřitel přihlásí do insolvenčního řízení pohledávku, která má jedno zajištění pro celou částku, nemůže ji rozdělit na zajištěnou a nezajištěnou část a musí ji přihlásit buď celou jako zajištěnou, nebo celou jako nezajištěnou.¹⁰¹ Uvedené rozhodnutí má jeden nedostatek, kterého si je vědoma i judikatura. Zmiňované rozhodnutí Nejvyššího soudu neřeší situaci, kdy by byla hmotněprávní pohledávka zajištěna pouze částečně, nýbrž řeší situaci, kdy hmotněprávní zajištění pohledávky bylo sjednáno pro celou výši pohledávky a věřitel pohledávku účelově (formálně) rozdělil.¹⁰² Pokud se například zajištěný věřitel ještě před podáním přihlášky pohledávky částečně vzdá práva na zajištění (viz. například § 1377 odst. 1 písm. b) OZ), bude mít toto jednání věřitele hmotněprávní účinky a pohledávka poté může být přihlášena ve dvojitým režimu, tedy částečně jako zajištěná i nezajištěná.¹⁰³ Tento postup „zastřehého formálního štěpení“ judikatura akceptuje.¹⁰⁴ Uvedená konstrukce samozřejmě vzbuzuje otázku, jaký je rozdíl mezi rozštěpením zajištěné pohledávky pomocí přihlášky pohledávky a zmiňovaným jednostranným vzdáním se části zajištění. Odpověď na tuto otázku je poměrně jednoduchá, žádný. Do střetu se nám zde dostává zásada autonomie vůle, jakožto vůdčí zásada soukromého práva, a základní zásady insolvenčního řízení v § 5 IZ. Osobně se domnívám, že problematika štěpení pohledávek ještě není definitivně vyřešena a zasloužila by si větší pozornost ze strany zákonodárce. Možné řešení této legislativní mezery bude ale nejspíše velmi problematické, protože bude narážet na autonomii vůle věřitele zajištěné pohledávky.

O způsobu oddlužení rozhodují primárně věřitelé na schůzi věřitelů (§ 399 IZ). Zákon však připouští i hlasování mimo schůzi (§ 401 IZ). Právě hlasování mimo schůzi věřitelů je dnes hojně využívané a usnadňuje práci soudům, které nemusí nařizovat jednání o této poměrně jednoduché záležitosti. Hlasovací právo o způsobu oddlužení náleží pouze nezajištěným věřitelům. Zajištění věřitelé tak o způsobu oddlužení nehlasují. Tato konstrukce se může zdát poněkud nelogická. Koneckonců jak je popsáno výše, tak jedním ze základních principů insolvenčního řízení je rovnost účastníků řízení, tedy i věřitelů. Dle judikatury Nejvyššího soudu je takto způsobená nerovnost věřitelů v pořádku a insolvenční zákon „*tím pouze bere na*

¹⁰¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2018, sp. zn. 29 ICdo 61/2016.

¹⁰² VOJTEK, Miroslav. *Skutečně nastal definitivní konec štěpení pohledávek (v oddlužení)?* [online]. 27. 2. 2020 [cit. 2023-05-23]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/skutecne-nastal-definitivni-konec-stepeni-pohledavek-v-oddluzeni-110741.html>

¹⁰³ PAVELKA, Lukáš. *Uplatnění práva na uspokojení ze zajištění jen z části aneb „parcelace“ pohledávky*. Právní rozhledy, 2019, č. 6, s. 216-219)

¹⁰⁴ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 20. listopad 2019, sp. zn. KSHK 42 INS 11154/2019.

*vědomí fakt, že zajištění věřitelé nemají důvod ovlivňovat způsob (formu) oddlužení proto, že práva ze zajištění jsou jim garantována ve stejném rozsahu bez zřetele k tomu, jak budou hlasovat.*¹⁰⁵ Vzhledem k tomu, že zajištěný věřitel je v obou případech oddlužení uspokojován stejně, nevidím důvod, aby zajištěný věřitel rozhodoval o způsobu oddlužení. Jak bylo zmíněno výše, dnes je hojně využívané hlasování mimo schůzi věřiteli, a proto lze tento postoj naopak uvítat, jelikož tím aspoň dochází k odbřemenění administrativní zátěže soudů.

4.3. Uspokojení pohledávky zajištěného věřitele v reorganizaci

Reorganizace je druhým ze sanačních způsobů řešení úpadku, jejímž cílem je kromě postupného uspokojování věřitelů také ozdravení dlužníkovy obchodního závodu.¹⁰⁶ Z uvedeného plyne, že reorganizací se řeší pouze úpadky podnikatelů, jelikož pouze podnikatelé mají obchodní závod. Zda jde o osobu právnickou nebo fyzickou není relevantní. V praxi se případy reorganizace fyzické osoby vyskytují spíše sporadicky. Reorganizaci nelze označit za obecný způsob řešení úpadku, ale ani za běžný. Za rok 2022 bylo v České republice z celkového počtu 1025 zahájených insolvenčních řízení pouze 23 reorganizací.¹⁰⁷ Uvedené číslo je v řádu desítek především kvůli tomu, jak jsou nastaveny podmínky pro přípustnost reorganizace.

Přípustnost reorganizace je podmíněna alternativním splněním určitých podmínek. Dlužník usilující o reorganizaci musí vykazovat obrat ve výši minimálně 50 000 000 Kč za poslední účetní období, nebo být zaměstnavatelem nejméně 50 zaměstnanců. Pokud dlužník nesplní ani jedno z těchto kvantitativních kritérií, existuje zde ještě jedna možnost, a to ve formě tzv. předbalené¹⁰⁸ reorganizace (§ 316 odst. 5 IZ). Výjimku za splnění kvantitativních podmínek přípustnosti dle § 316 odst. 4 IZ, lze nahradit za předpokladu, že si dlužník dopředu předjedná podporu minimálně poloviny nezajištěných věřitelů. V případě předbalené reorganizace musí dlužník kromě návrhu na povolení reorganizace a souhlasu příslušného počtu věřitelů předložit i reorganizační plán s konkrétními opatřeními. Uvedená výjimka se ale nevztahuje na právnické osoby v likvidaci, obchodníky s cennými papíry a osoby oprávněné k obchodu na komoditní

¹⁰⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. března, sp. zn. 2018 29 NSCR 34/2016

¹⁰⁶ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges), s. 312.

¹⁰⁷ Surveillance, s.r.o. Insolvency report za rok 2022: Vybrané statistiky úpadků právnických osob v České a Slovenské republice [online]. In: 13. 2. 2023 [cit. 2023-05-23]. Dostupné z: https://www.surveillance.com/content/3-vzdelavacie-centrum/5-insolvency-report/20230213-insolvency-report-2022/surveillance_insolvency_report_cz_sk_2022.pdf

¹⁰⁸ Odvozené z anglického slova „prepacked“.

burze (§ 316 odst. 3 IZ). V případě úpadku těchto subjektů je reorganizace nepřipustná bez ohledu na roční obrat i počet zaměstnanců.

Základním kamenem reorganizace je reorganizační plán, který představuje podrobný a detailní postup, podle kterého se bude dlužník řídit při řešení svého úpadku. Jedná se vlastně o smlouvu *sui generis* mezi dlužníkem, věřiteli a případně dalšími osobami, z níž musí být zcela zřejmé, jaká jsou práva a povinnosti jednotlivých účastníků.¹⁰⁹ V rámci ozdravení dlužníkovy závodu je potřeba přijmout konkrétní opatření, která mají za cíl přispět zlepšení jeho finanční situace a následného uspokojení věřitelů. Insolvenční zákon v ustanovení § 341 IZ uvádí demonstrativní výčet těchto opatření, do kterého patří například restrukturalizace pohledávek, vydání dlužníkových aktiv nebo prodej majetkové podstaty.

Reorganizaci lze provést i naprosto jiným způsobem. Ohledně plánovaných opatření bude záležet především na dlužníkovi, který má přednostní právo na sestavení reorganizačního plánu (§ 339 IZ).¹¹⁰ Nelze zapomínat, že reorganizační plán podléhá i souhlasu věřitelů (§ 337 IZ) a posouzení insolvenčního soudu, zda je reorganizační plán způsobilý ke schválení, tedy zda byly splněny podmínky § 348 a případně § 349 IZ. Lze konstatovat, že pro zajištěné věřitele je reorganizace spíše rizikovým podnikem, a to především kvůli míře případného uspokojení, které může být výrazně nižší než v případě likvidačního řešení úpadku dlužníka.¹¹¹ Insolvenční zákon pro reorganizaci vyžaduje podrobnější diferenciaci mezi jednotlivými věřiteli především kvůli určení rozsahu uspokojení pohledávek a také pro účely hlasování věřitelů o přijetí reorganizačního plánu.¹¹²

Pro účely schválení reorganizačního plánu jsou věřitelé rozděleni do skupin. Za samostatnou skupinu jsou považováni i) každý samostatný zajištěný věřitel, ii) věřitelé dle § 355 IZ, tedy společníci dlužníka a iii) věřitelé, jejichž pohledávky nejsou reorganizačním plánem dotčeny.¹¹³

¹⁰⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. července 2020, sp. zn. 29 NSČR 160/2018.

¹¹⁰ Dle důvodové zprávy k vládnímu návrhu insolvenčního zákona (projednávaného Poslaneckou sněmovnou ve svém 4. volebním období 2002–2006 jako tisk č. 1120) jde reorganizační plán přirovnat k období tzv. novace podle § 1902 OZ, s tím rozdílem, že se neopírá o dohodu, ale o zákon. Novace může být provedena buď zrušením původního závazku a jeho nahrazení novým závazkem (tj. privativní novace), nebo vytvořením nového závazku vedle již existujícího závazku (kumulativní novace).

¹¹¹ KOTOUČOVÁ, Jiřina, MORAVEC, Tomáš. § 307 [Doručení rozvrhu, lhůta pro splnění, proplácení]. In: MORAVEC, Tomáš, KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. Insolvenční zákon. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1128.

¹¹² ARABASZ, Jindřich, BOGUSKÝ, Pavel. § 337 [Rozdělení věřitelů dlužníka do skupin]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023.

¹¹³ Pohledávka nedotčená reorganizačním plánem je pohledávka, jejíž výši, splatnost ani další její vlastnosti a práva s ní spojená reorganizační plán nemění, nebo pohledávka, o které věřitel písemně uznal, že není reorganizačním plánem dotčena (§ 337 odst. 3 IZ).

Zařazení do těchto skupin provádí předkladatel reorganizačního plánu, ve kterém musí být vždy uvedeno z jakých důvodů je věřitel zařazen do příslušné skupiny. Výjimkou je pouze situace, kdy by vedle sebe stálo několik zajištěných věřitelů ve stejném pořadí.¹¹⁴

Jednou z podmínek schválení reorganizačního plánu soudem je i souhlas každé skupiny věřitelů (§ 348 odst. 1 písm. c) IZ), tedy i schválení každým zajištěným věřitelem. Je logické, že věřitelé se budou řídit především racionálně-ekonomickým úsudkem a svůj souhlas s reorganizačním plánem povolí v závislosti s navrženým způsobem uspokojení jejich pohledávky. Tato konstrukce představuje poměrně silný nástroj v rukou zajištěného věřitele, který by tak mohl naprosto vetovat potencionální reorganizaci a dlužníka donutit ke konkursu. Zákodárce našťástí zajištěným věřitelům toto právo veta nepřiznává bez dalšího a do ustanovení § 348 odst. 2 IZ zakotvil možnost soudu nahradit absentující souhlas skupiny věřitelů.

Tento koncept, označovaný též jako tzv. *cram down*, se používá v situaci, kdy insolvenční soud schválí reorganizační plán i v případě, kdy některá skupina věřitelů s reorganizačním plánem nesouhlasí. Insolvenční soud přijímá rozhodnutí v případech, kdy je nutné dosáhnout schválení plánu pro zájem dlužníka a jeho ekonomické obnovy, a to navzdory nesouhlasu některé skupiny věřitelů. Soud rozhoduje o schválení plánu na základě toho, co by bylo nejlepší pro obnovení solventnosti dlužníka. Toto rozhodnutí insolvenčního soudu pak přebije nesouhlasného věřitele, a i ten musí dodržovat podmínky reorganizačního plánu a spolupracovat na jeho realizaci. Cram down je tak považován za účinný nástroj k dosažení obnovy podnikatelské činnosti dlužníka, které však má svoje meze.

Nahrazení souhlasu skupiny věřitelů insolvenčním soudem je možné pouze za předpokladu, že reorganizační plán garantuje spravedlivé a rovné zacházení s každou zjištěnou pohledávkou v rámci každé skupiny věřitelů, která jej nepřijala a že dále lze předpokládat, že schválení a následné uskutečnění tohoto reorganizačního plánu nepovedou k dalšímu úpadku dlužníka nebo jeho likvidaci.¹¹⁵

Jak již bylo zmíněno, k nahrazení souhlasu skupiny věřitelů lze přistoupit pouze za určitých podmínek. Insolvenční soud tedy zkoumá zákonné podmínky rovnosti,¹¹⁶ spravedlnosti¹¹⁷

¹¹⁴ ARABASZ, Jindřich, BOGUSKÝ, Pavel. § 337 [Rozdělení věřitelů dlužníka do skupin]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023.

¹¹⁵ To neplatí, pokud je likvidace reorganizačním plánem předpokládána (§ 348 odst. 2 IZ in fine).

¹¹⁶ Insolvenční soud bude zkoumat splnění podmínky rovnosti v souvislosti s ostatními skupinami, zejména s nezajištěnými věřiteli.

¹¹⁷ Dle § 349 odst. 1 IZ se reorganizační plán považuje ve vztahu ke každé skupině zajištěných věřitelů, která ho nepřijala, za spravedlivý, mají-li podle něj věřitelé takové skupiny získat k zajištění svých pohledávek stejný

a uskutečnitelnosti. Zkoumání těchto podmínek je založeno na předpokladu, že věřitelé mohou odmítnout reorganizační plán z důvodu nejistoty ohledně plnění, které plán nabízí nebo proto, že se domnívají, že jejich podíl na majetkové podstatě podniku je menší, než by měl být v porovnání s jinými věřiteli ve srovnatelném postavení.¹¹⁸ Právě podmínka tzv. výnosnosti, známá také jako test nejlepšího zájmu, je založena na zkoumání, zda by každý věřitel podle reorganizačního plánu plnění s celkovou současnou hodnotou obdržel stejnou nebo vyšší hodnotu, než je hodnota plnění, kterou by obdržel při konkursu dlužníka. Při tomto zkoumání se insolvenční soud neomezuje pouze na věřitele, kteří nepřijali reorganizační plán, ale porovnává dvě různé hodnoty majetku dlužníka. První hodnota je celková současná hodnota plnění podle reorganizačního plánu a druhá hodnota je potencionální hodnota plnění při prodeji majetku v konkursu. Pokud je míra uspokojení v reorganizaci vyšší než míra uspokojení v konkursu, znamená to, že reorganizační plán splňuje test nejlepšího zájmu.¹¹⁹ Při stanovování hodnoty plnění podle reorganizačního plánu se musí zanalyzovat současná hodnota budoucího plnění věřitele. Pro stanovení hodnoty plnění v případě konkursu se používá zejména znalecký posudek podle § 155 odst. 3 insolvenčního zákona. Pravomocným rozhodnutím insolvenčního soudu se reorganizační plán stává účinným a závazným jak pro dlužníka, tak pro všechny věřitele. Poté, co je reorganizační plán schválen, už nelze upravovat jeho obsah ani obejít důsledky, které z něj pro věřitele vyplývají.

Lze shrnout, že postavení a uspokojí zajištěného věřitele v reorganizace je poněkud odlišné od postavení a uspokojí zajištěného věřitele v konkursu nebo v oddlužení a ke zpeněžení předmětu zajištění bude docházet spíše výjimečně. V praxi je běžné, že si věřitelé zřizují zajištění k některé součásti dlužníka závodu. Může se jednat o stroje, výrobní linky, nebo dokonce celé továrny. Zpeněžení pak v případě tohoto typu zajištění je pro věřitele mnohem méně výhodné než postupné uspokojování jeho pohledávky díky pokračování provozu dlužníka závodu. Vždy bude záležet na dohodě věřitelů s dlužníkem.

nebo obdobný druh zajištění, v témže pořadí, ke stejnému nebo obdobnému majetku dlužníka, případně k jinému majetku dlužníka nejméně stejné hodnoty, stanovené ke dni účinnosti reorganizačního plánu a obdržet plnění, jehož současná hodnota ke dni účinnosti reorganizačního plánu se bude rovnat nejméně hodnotě zajištění stanovené ve znaleckém posudku.

¹¹⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. března 2014, sp. zn. 2 VSPH 1938/2013-B-513.

¹¹⁹ RICHTER, Tomáš. Op. Cit. s. 508.

5. Postavení zajištěného věřitele po skončení insolvenčního řízení

Při zkoumání postavení zajištěného věřitele po skončení insolvenčního řízení je potřeba vzít v úvahu několik faktorů, a to především, zda se věřitel do insolvenčního řízení vůbec přihlásil a uplatnil právo na uspokojení z předmětu zajištění a jakým způsobem byl řešen úpadek dlužníka. Než budou podrobněji rozebrány jednotlivé scénáře osudu zajištěného věřitele, je potřeba připomenout důležité ustanovení § 167 odst. 4 IZ, dle kterého platí, že zpeněžením majetku dochází k zániku zajištění a věřitel tak přichází o toto lukrativní postavení.

Pokud věřitel svoji pohledávku řádně a včas přihlásil, bude uspokojen z předmětu zajištění. Výše bylo podrobně rozebráno, že ke zpeněžení předmětu zajištění v konkursu dochází zásadně na základě pokynu zajištěného věřitele s nejvyšším pořadím. V případě, že takovýto zajištěný věřitel pokyn neudělí ani ve lhůtě stanovené soudem, přichází na řadu zajištěný věřitel v horším pořadí. Při absenci i takového pokynu bude insolvenční správce postupovat z vlastní iniciativy, jelikož jeho úkolem je dosáhnout co možná nejvyšší míry uspokojení přihlášených věřitelů. Lze shrnout, že v případě konkursu bude vždy předmět zajištění zpeněžen.

V případě konkursu je podstatné, že pohledávky neuspokojených věřitelů nezanikají. Dlužník není osvobozen od jejich plnění a věřitelé mohou pokračovat v jejich vymáhání individuální cestou. Zrušením konkursu dochází k obnovení možnosti výkonu rozhodnutí a exekuce, která byla jinak po dobu trvání insolvenčního řízení zapovězena.¹²⁰ Ve výši, ve které nebyl zajištěný věřitel uspokojen na základě rozvrhového usnesení, se může domáhat uspokojení své pohledávky individuální cestou. Jako exekuční titul poslouží přímo upravený seznam pohledávek (§ 312 odst. 4 IZ). Pokud ale věřitel svoji zajištěnou pohledávku do insolvenčního řízení vůbec nepřihlásil a předmět zajištění byl zpeněžen jedním ze způsobů dle § 286 IZ, bude tento věřitel po zrušení konkursu disponovat pouze klasickou nezajištěnou přihláškou a oproti zajištěnému věřiteli, který nebyl plně uspokojen, se jeho postavení liší pouze v tom, že se tak připravil o možnost dosáhnouti vyššího uspokojení a zajištění jeho pohledávky stejně zaniklo. Proto všem věřitelům doporučuji, aby své přihlášky do insolvenčního řízení vždy řádně a včas přihlásili, jelikož majetková situace dlužníků po zrušení konkursu není ideální a uspokojení věřitelů bývá poměrně problematické.

V případě oddlužení hraje velkou roli především skutečnost, zda dlužník podmínky oddlužení (§ 412a IZ) splnil či nikoliv. Pokud dlužník řádně a včas splní všechny povinnosti stanovené

¹²⁰ Viz srovnání kapitola 2.2.

schváleným oddlužením, může podat návrh na osvobození od placení dosud neuspokojených pohledávek přihlášených do insolvenčního řízení. Na základě tohoto návrhu může insolvenční soud usnesením rozhodnout o osvobození dlužníka od placení těchto pohledávek. Uvedený důsledek ale neznamená, že by pohledávky zanikaly ex lege. Jak v minulosti dovodil Nejvyšší soud, „*pohledávky, na které se vztahuje rozhodnutí o osvobození dlužníka od placení, vydané podle ustanovení § 414 a § 415 insolvenčního zákona, v neuhrazeném rozsahu nezanikají (jak se domnívá dovolatel), ale v soudním či jiném řízení je však poté již nelze věřiteli přiznat. Jinak řečeno se tak ocitají ve stejném režimu jako tzv. naturální obligace. Uvedený následek se vztahuje jak na pohledávky, které byly přihlášeny do insolvenčního řízení a v oddlužení uspokojeny jen částečně, tak i na pohledávky, které (ač měly být) nebyly do insolvenčního řízení přihlášeny.*“¹²¹

zajištěný věřitel je v oddlužení uspokojován pouze ze zpeněžení předmětu zajištění. Jak již bylo zmíněno výše, v rámci oddlužení nemusí vždy dojít ke zpeněžení předmětu zajištění. V případě oddlužení formou splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty k němu dochází pouze na základě pokynu zajištěného věřitele (§ 409 odst. 4 IZ). V této souvislosti může vznikat otázka, jaký je důvod této koncepční změny, který byl do našeho právního řádu zaveden tzv. Oddlužovací novelou. Účelem této úpravy byla především snaha zákonodárce ochránit hypoteční úvěry, jelikož ne vždy bude pro zajištěného věřitele ekonomicky výhodné předmět zajištění zpeněžit.¹²² Zákonodárce tak poměrně racionálně věřiteli zpeněžení nevnucuje a zároveň zmírňuje důsledky úpadku pro dlužníka, aniž by zajištěný věřitel přišel (po osvobození dlužníka od placení zbytku pohledávek) o možnost uspokojení pohledávky ze zajištění. Pokud nedošlo ke zpeněžení předmětu zajištění, má zajištěný věřitel právo domáhat se uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení i po skončení insolvenčního řízení (§ 414 odst. 4 IZ). Došlo-li však ke zpeněžení předmětu zajištění a pohledávka zajištěného věřitele nebyla uspokojena v plné výši, je dlužník v neuspokojeném rozsahu od jejího plnění osvobozen.

Postavení zajištěného věřitele po skončení reorganizace může být různé. Vždy bude záviset na konkrétním reorganizačním plánu. Reorganizační plán musí obsahovat ustanovení týkající se zajištěných věřitelů a způsobu, jakým budou jejich pohledávky uspokojeny. Vždyť také každý zajištěný věřitel tvoří samostatnou skupinu v rámci schvalování reorganizačního plánu.

¹²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. října 2015, sp. zn. 29 Cdo 2756/2013.

¹²² Důvodová zpráva k zákonu č. 217/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

V praxi je dosti běžné, že reorganizační plán pracuje pouze s částečným uspokojením zajištěných věřitelů. To znamená, že zajištěný věřitel obdrží pouze část své pohledávky nebo mu je přiznáno rozložení pohledávky do splátek po skončení reorganizace.

Závěr

Podstatou insolvenčního řízení je dosáhnout kolektivního uspokojení věřitelů. Insolvenční řízení tak představuje defacto souboj věřitelů o majetek dlužníka. V zájmu zachování dalšího možného zapojení dlužníka do ekonomické života je nutné vyvážit postavení dlužníka i věřitelů.

Diplomová práce si kladla za hlavní cíl zmapovat postavení racionálně-ekonomicky smýšlejícího zajištěného věřitele, který postupuje insolvenčním řízením. Již v úvodu této diplomové práce bylo předznamenáno, že práce si neklade za cíl zmapovat komplexně celé insolvenčního řízení, ale pouze dílčí aspekty, se kterými zajištěný věřitel přijde do styku během jeho postupu insolvenčním řízením a které se vyznačují určitou mírou nejasností. Tyto nejasnosti jsem se poté snažil za použití vhodných interpretačních metod analyzovat a doplnit o vhodnou judikaturu v rámci daných problematik. Ke všem sporným otázkám jsem se snažil zaujmout vlastní názor a zákonodárci případně navrhnout vhodnou legislativní úpravu.

První kapitola se zaměřila na obecný význam věřitele v rámci insolvenčního řízení a požadavek na jejich pluralitu, který vyplývá z definice problému sdíleného statku. Podrobně byl vymezen institut zajištěného věřitele dle § 2 odst. 2 písm. g) IZ, který disponuje vybraným zajišťovacím institutem ve vztahu k majetku náležícího do majetkové podstaty. Dále kapitola pojednala o speciálním případě zajištěného věřitele dle § 166 IZ, který disponuje vybraným zajišťovacím institutem k majetku v majetkové podstatě, ale už není obligačním věřitelem dlužníka. Nakonec bylo stručně popsáno postavení věřitele s vykonatelnou pohledávkou vzniklou v důsledku spáchání trestného činu dle § 167 odst. 2 IZ.

Druhá kapitola pojednávala o zahájení insolvenčního řízení a popsala důsledky, které toto zahájení má pro zajištěného věřitele. Zásadní se ukázal především zákaz uplatnit práva k zajištěné pohledávce žalobu, a především zákaz k nabytí nového práva na uspokojení ze zajištění. Jak bylo v kapitole uvedeno, ze zmíněného pravidla existují výjimky, za které lze považovat smlouvy o úvěrovém financování dle ustanovení § 41 IZ nebo případy, kde věřitel disponuje vykonatelnou pohledávkou vzniklou z trestné činnosti.

Třetí kapitola se zabývala uplatněním pohledávky zajištěného věřitele. Zajištěný věřitel musí stejně jako věřitel nezajištěný svoji pohledávku do insolvenčního řízení přihlásit, jelikož po zahájení insolvenčního řízení se již uspokojení pohledávek nelze domáhat individuální cestou. Skutečnost, že je pohledávka věřitele zajištěna majetkem dlužníka, nemá z hlediska insolvenčního řízení význam, pokud se věřitel zajištění nedovolá. Dovolat se práva na

uspokojení ze zajištění musí být učiněno v rámci lhůty pro podání přihlášek. Při uplatnění práva na uspokojení si zajištěný věřitel musí dát především pozor na řádné vymezení předmětu zajištění a doby jeho vzniku, aby se tak vyhnul případnému incidenčnímu sporu nebo zbytečným výzvám k opravě přihlášky.

Insolvenční zákon dává zajištěným věřitelům podstatnou výhodu v podobě úročení zajištěných pohledávek. Tato koncepce slouží jako určitá kompenzace za znemožnění zajištěnému věřiteli zpeněžit předmět zajištění, který mu je odebrán automatickým moratoriem a představuje především kompenzaci finančních nákladů, které zajištěnému věřiteli vznikly v důsledku odebrání možnosti individuálního uspokojení z předmětu zajištění.

V rámci přezkumu pohledávek je třeba vyzdvihnout sankce v souvislosti s nadhodnocením přihlášek zajištěného věřitele. Podstatné především je, že zajištěný věřitel může naplnit skutkovou podstatu jak ustanovením § 179, tak i ustanovením § 178 IZ. Odmítnutí přihlášené pohledávky podle ustanovení § 178 IZ pak představuje poměrně závažnou sankci, která v podstatě znamená odepření soudní ochrany přihlášeného věřitele ve smyslu čl. 36 odst. 1 LZPS. V tomto ohledu je koncepce svou sankcí relativně přísná. Při důkladnějším zamyšlení lze dospět k názoru, že hranice 50 % je ale poměrně vysoká a lze tak alespoň částečně ospravedlnit uvedenou konstrukci, protože je možné předpokládat, že racionálně uvažující věřitel dokáže spolehlivě odhadnout případný neúspěch své přihlášené pohledávky v takovém rozsahu, který mu nezpůsobí konflikt se sankcí stanovenou v ustanovení § 178 IZ. V rámci popření pohledávek se v postavení zajištěného a nezajištěného věřitele nevyskytují žádné zvláštnosti. Pro zajištěné věřitele je pouze více relevantní zvážit možnost popření pořadí ostatních zajištěných věřitelů v případě, že se ke stejnému předmětu zajištění uplatňuje právo na uspokojení více věřitelů.

Stěžejní částí práce je kapitola čtvrtá věnující se problematice uspokojení zajištěné pohledávky. Postupně byl proces uspokojení zajištěného věřitele popsán v konkursu, oddlužení a částečně i reorganizaci. V rámci konkursu má zajištěný věřitel výhodnější postavení ohledně míry uspokojení než v případě oddlužení. Zajištěný věřitel je v konkursu uspokojován i co do jeho neuspokojené části zajištěné pohledávky spolu s ostatními nezajištěnými věřiteli. Při oddlužení je zajištěný věřitel taktéž uspokojován z výtěžku zpeněžení, ale zákon explicitně stanoví, že je uspokojen pouze z tohoto výtěžku. Tato právní konstrukce v praxi vedla k účelnému štěpení pohledávek na zajištěné a nezajištěné. Jak ale plyne z uvedené judikatury, problematika štěpení pohledávek není zcela definitivně vyřešena.

V případě oddlužení i konkursu má zajištěný věřitel právo udělit osobě s dispozičním oprávněním pokyn ke správě a zpeněžení. Toto oprávnění zajištěného věřitele ale neznamená, že v případě absence pokynu vůbec nedojde ke zpeněžení předmětu zajištění. Insolvenční správce zpeněží předmět zajištění, jako kdyby žádný věřitel právo na uspokojení ze zajištění neuplatňoval. Pouze v případě oddlužení, pokud o to požádá zajištěný věřitel, insolvenční správce může upustit od zpeněžení předmětu zajištění. Naopak v oddlužení formou plnění splátkového kalendáře je zpeněžení majetkové podstaty zajištěného majetku záležitostí iniciativy zajištěného věřitele, zda se rozhodne zajištěný majetek zpeněžit nebo ne. V tomto ohledu je postavení zajištěného věřitele poměrně silné, protože v ostatních případech dochází ke zpeněžení předmětu zajištění bez ohledu na vůli zajištěného věřitele. Lze shrnout, že konkurs a oddlužení si jsou v určitých aspektech částečně podobné, avšak nelze opomenout, že v případě oddlužení je dlužník více chráněn. Reorganizace je ve vztahu k zbylým dvěma způsoby řešení úpadku poměrně specifická. Uspokojení zajištěného věřitele vždy závisí na konkrétním reorganizačním plánu, jehož hlavním cílem je zachování provozu dlužníkovy závodu. Postavení zajištěného věřitele je významné především ve vztahu ke schválení reorganizačního plánu.

Pátá a poslední kapitola se zaměřila na postavení zajištěného věřitele po skončení insolvenčního řízení. Kromě postavení zajištěného věřitele po skončení řízení v případě, kdy nebyla pohledávka vůbec přihlášena, byly rozebrány i situace, kdy nedošlo k úplnému uspokojení zajištěné pohledávky. Z hlediska této problematiky je zásadní především zvolený způsob řešení úpadku, který ovlivní postavení po skončení insolvenčního řízení. Za zmínku stojí především případ splnění oddlužení, jehož úspěšným splněním neuspokojené pohledávky získávají povahu pohledávek promlčených.

Postavení zajištěného věřitele je v rámci české právní úpravy insolvenčního práva poměrně příznivé, zejména pokud jde o možnosti uspokojení jeho pohledávky. Nicméně je důležité zdůraznit, že zajištěný věřitel musí v rámci insolvenčního řízení jednat se zvýšenou opatrností, zejména při podávání přihlášky pohledávky nebo při udělování pokynu. Zajištěný věřitel musí dodržovat určité postupy a náležitosti, aby zajistil své právo na uspokojení ze zajištění. Je důležité, aby byl pečlivý při předkládání přihlášky zajištěné pohledávky a při vyjádření svých požadavků a instrukcí vůči insolvenčnímu správci. Nedodržení příslušných postupů a požadavků může mít negativní dopady na jeho pozici v insolvenčním řízení. Celkově lze uzavřít, že ačkoliv platná právní úprava je spíše „pro-dlužnická“, je stále relativně hodně příznivá pro zajištěné věřitele.

Seznam zkratek

OZ nebo občanský zákoník	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů
OSŘ nebo občanský soudní řád	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů
IZ nebo insolvenční zákon	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění pozdějších předpisů
ZKV nebo zákon o konkursu a vyrovnání	Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání ve znění pozdějších předpisů
LZPS nebo Listina	Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

SPRINZ, Petr. Insolvenční zákon: komentář. 4. vydání. [Praha]: C.H. Beck, [2019]. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-753-8.

RICHTER, Tomáš. Insolvenční právo. 2., doplněné a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-444-7.

MORAVEC, Tomáš. Insolvenční zákon: komentář. 4. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-849-8.

HÁSOVÁ, Jiřina a Tomáš MORAVEC. Insolvenční řízení. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-715-6.

KOZÁK, Jan. Insolvenční zákon: komentář. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-932-9.

WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-299-8.

RICHTER, Ondřej. Věřitelé a uplatňování pohledávek v insolvenčním řízení: komentář: § 165-204. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-549-7.

HÁSOVÁ, Jiřina. Vybrané instituty insolvenčního zákona v rozhodnutích Nejvyššího soudu: komentovaná soudní rozhodnutí. 4. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Judikatura (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-553-4.

SCHÖNFELD, Jaroslav, Michal KUDĚJ, Bohumil HAVEL a Petr SPRINZ. Insolvenční praxe: problémy a výzvy pro léta dvacátá. 4. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Judikatura (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-780-4.

MORAVEC, Tomáš, Michal KUDĚJ, Bohumil HAVEL a Petr SPRINZ. Evropské insolvenční právo: problémy a výzvy pro léta dvacátá. 4. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-832-0.

2. Seznam odborných článků

HOROVÁ, Helena, SOMOL, Karel. Postavení zajištěných věřitelů v insolvenčním řízení. Bulletin advokacie, 2012, č. 9, s. 24-26.

MLČOCHOVÁ, Eva. Postup insolvenčního správce při přezkoumávání pohledávky vzniklé na základě neúčinného úkonu dlužníka. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 9, s. 26-28.

SPRINZ, Petr, NOVOPACKÝ, Lukáš. (Strastiplná) cesta zajištěného věřitele k vydání výtěžku zpeněžení v konkursu. *Právní rozhledy*, 2019, č. 22, s. 763-769.

PAVELKA, Lukáš. *Uplatnění práva na uspokojení ze zajištění jen z části aneb „parcelace“ pohledávky*. *Právní rozhledy*, 2019, č. 6, s. 216-219.

SEDLÁČEK, Miroslav, MATUŠKA, Dominik. Pokyn zajištěného věřitele v insolvenčním řízení. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 10, s. 38-42.

PALEBNÁ SÍLA AUTOMATICKÉHO MORATORIA V INSOLVENČNÍM ŘÍZENÍ – ZÁKAZ UPLATNĚNÍ A NABYTÍ PRÁVA NA USPOKOJENÍ ZE ZAJIŠTĚNÍ

SPRINZ, Petr. Palebná síla automatického moratoria v insolvenčním řízení – zákaz uplatnění a nabytí práva na uspokojení ze zajištění. *Právní rozhledy*, 2019, č. 4, s. 115-122.

SPRINZ, Petr. Palebná síla automatického moratoria v insolvenčním řízení – obecné poznámky a zákaz mimo insolvenčního uplatnění pohledávek. *Právní rozhledy*, 2019, č. 2, s. 39-46).

ZÚBEK, Jan. Nárok poškozeného z pohledu trestního, civilního a insolvenčního řízení. *Právní rozhledy*, 2014, č. 4, s. 121-128.

3. Seznam použitých internetových zdrojů

RICHTER, Tomáš. Úpadek pro platební neschopnost v judikatuře nejvyššího soudu [online]. 10.11.2016 [cit. 2023-05-22]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/upadek-pro-platebni-neschopnost-v-judikature-nejvyssiho-soudu?browser=full>

VOJTEK, Miroslav. *Skutečně nastal definitivní konec štěpení pohledávek (v oddlužení)?* [online]. 27. 2. 2020 [cit. 2023-05-23]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/skutecne-nastal-definitivni-konec-stepeni-pohledavek-v-oddluzeni-110741.html>

4. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky.

5. Seznam použité judikatury

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2011, sp. zn. 29 NSCR 52/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. března 2011, sp. zn. 29 NSCR 20/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2012, sp. zn. 29 NSCR 46/2011.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. září 2013, sp. zn. 1 VSPH 1263/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2013, sp. zn. 29 NSCR 14/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. října 2011, sp. zn. 29 NSCR 13/2011.

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 6. února 2014, sp. zn. I. ÚS 3271/13.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2011, sp. zn. 29 NSCR 14/2011

Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem-pobočka v Liberci ze dne 16. července 2014, sp. zn. KSLB 39 INS 18324/2014-A-7

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. června 2021, sp. zn. 11VSOL194/2021.

Usnesení Nejvyššího soud ze dne 12. srpna 2010, sp. zn. 20 Cdo 2663/2010.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 16. července 2018, sp. zn. 104 VSPH 854/2017-50.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2018, sp. zn. 29 NSČR 191/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 2013, sp.zn. 29 NSČR 31/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. května 2014, sp. zn. 29 NSČR 109/2013

Usnesení Nejvyššího soud ze dne 29. listopadu 2012, sp. zn. 29 ICdo 17/2012

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. července 2015, sp. zn. 29 ICdo 24/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. února 2018. sp. zn. 29 Cdo 30/2016.

Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 26. září 2018, sp. zn. 156 ICm 4968/2017

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. ledna 2019, sp. zn. 2 VSOL 558/2018-B-71.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. června 2015, sp. zn. 29 NSČR 37/2013.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. dubna 2017, sp. zn. 3 VSPH 2409/2016-B-118.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2017, sp. zn. 29 NSČR 94/2014.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. května 2010, sp. zn. 1 VSPH 404/2010.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. října 2012, sp. zn. 1 VSPH 1357/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2020, sp. zn. 29 NSČR 43/2018.

Rozsudek Nejvyššího soud ze dne 27. února 2020, sp. zn. 29 ICdo 8/2018.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. října 2014, sp. zn. 104 VSPH 126/2014

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. června 2016, sp. zn. 2 VSPH 1130/2016.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. července 2015, sp. zn. 2 VSPH 405/2014.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2018, sp. zn. 29 ICdo 61/2016.

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 20. listopad 2019, sp. zn. KSHK 42 INS 11154/2019.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. března, sp. zn. 2018 29 NSCR 34/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. července 2020, sp. zn. 29 NSČR 160/2018.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. března 2014, sp. zn. 2 VSPH 1938/2013-B-513.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. října 2015, sp. zn. 29 Cdo 2756/2013.

6. Seznam ostatních zdrojů

Důvodová zpráva k zákonů č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

Důvodová zpráva k zákonu č. 64/2017 Sb. zákon, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Důvodová zpráva k zákonu č. 217/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

SURVEILLIGENCE, S.R.O. INSOLVENCY REPORT za rok 2022: Vybrané statistiky úpadků právnických osob v České a Slovenské republice [online]. In: 13. 2. 2023 [cit. 2023-05-23]. Dostupné z: https://www.surveilligence.com/content/3-vzdelavacie-centrum/5-insolvency-report/20230213-insolvency-report-2022/surveilligence_insolvency_report_cz_sk_2022.pdf

Postavení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení

Abstrakt

Tato diplomová práce se zaměřuje na analýzu insolvenčního řízení z pohledu zajištěného věřitele od jeho zahájení až do skončení, s cílem posoudit efektivnost platné právní úpravy a postavení věřitele v insolvenčním řízení. Práce se nezabývá komplexním rozbořením postavení zajištěného věřitele, ale zaměřuje se na klíčové milníky insolvenčního řízení a s tím spojené výkladové nejasnosti.

Interpretace a aplikace těchto předpisů jsou často problematické a vyžadují hlubší porozumění základních právních principů insolvenčního práva. Práce se zaměřuje na objasnění těchto problematických oblastí s poukazem na relevantní judikaturu.

Diplomová práce předpokládá, že chování věřitele je založeno na ekonomické teorii lidského chování, která vychází z předpokladu racionálního jednání a snahy maximalizovat vlastní prospěch. Práce se skládá z pěti hlavních kapitol.

První kapitola se zaměřuje na obecný význam věřitele v rámci insolvenčního řízení a požadavek na jejich pluralitu, který vyplývá z definice problému sdíleného statku. Dále byl podrobně vymezen institut zajištěného věřitele dle § 2 odst. 2 písm. g) IZ, který disponuje vybraným zajišťovacím institutem ve vztahu k majetku náležícího do majetkové podstaty. Dále byly vymezeny speciální případy zajištěného věřitele dle § 166 IZ a zajištěného věřitele dle § 167 odst. 2 IZ, jehož postavení vzniká díky vykonatelné pohledávce v důsledku spáchání trestného činu. Druhá kapitola popisuje důsledky zahájení insolvenčního řízení pro zajištěného věřitele. Třetí kapitola se zabývá uplatněním pohledávky zajištěného věřitele a procesem přezkumu pohledávek.

Stěžejní částí práce je kapitola čtvrtá věnující se problematice uspokojení zajištěné pohledávky. Postupně byl proces uspokojení zajištěného věřitele popsán v konkursu, oddlužení a částečně i reorganizaci. Byla popsána úloha zajištěného věřitele během procesu uspokojování, zejména v případě konkursu bylo pojednáno o správě předmětu zajištění, limitech zajištěného věřitele při udělování pokynu ke správě i zpeněžení. V případě oddlužení byla rozebrána jistá odlišnost v úpravě pokynů oproti konkursu. V rámci kapitoly bylo detailně pojednáno o vydání výtěžku zpeněžení, z kterého, jak se ukázalo, lze poměrně hodně položek odečíst před jeho finálním vydáním zajištěnému věřiteli. V rámci uspokojení a postavení zajištěného věřitele

v reorganizaci je z pohledu zajištěného věřitele podstatné především jeho postavení při schvalování reorganizačního plánu, kde vystupuje jako samostatná skupina věřitelů.

Pátá a poslední kapitola se zaměřila na postavení zajištěného věřitele po skončení insolvenčního řízení. Kromě postavení zajištěného věřitele po skončení řízení v případě, kdy nebyla pohledávka vůbec přihlášená, byly rozebrány i situace, kdy nedošlo k úplnému uspokojení zajištěné pohledávky.

Klíčová slova: [zajištěný věřitel, pohledávka, zajištění]

Status of a secured creditor in insolvency proceedings

Abstract

This thesis focuses on the analysis of the insolvency proceedings from the perspective of the secured creditor from its commencement to its conclusion, with the aim of assessing the effectiveness of the applicable legislation and the position of the creditor in the insolvency proceedings. The thesis does not deal with a comprehensive analysis of the position of the secured creditor, but focuses on the key milestones of the insolvency proceedings and related interpretative ambiguities.

The interpretation and application of these provisions are often problematic and require a deeper understanding of the basic legal principles of insolvency law. This paper aims to clarify these problematic areas with reference to relevant case law.

The thesis assumes that creditor behavior is based on the economic theory of human behavior, which is based on the assumption of rational behavior and the desire to maximize one's own benefit. The thesis consists of five main chapters.

The first chapter focuses on the general meaning of creditors in the context of insolvency proceedings and the requirement for their plurality that arises from the definition of the shared goods problem. Next, the institute of secured creditor under Section 2(2)(g) of the IZ, which has a selected security institute in relation to the property belonging to the estate, is defined in detail. Furthermore, the special case of a secured creditor pursuant to Section 166 IZ and a secured creditor pursuant to Section 167(2) IZ, whose status arises due to an enforceable claim as a result of the commission of a criminal offence, were defined. The second chapter describes the consequences of the opening of insolvency proceedings for the secured creditor. The third chapter deals with the application of the secured creditor's claim and the claims review process.

The core part of the thesis is chapter four dealing with the issue of satisfaction of secured claims. The process of satisfaction of the secured creditor has been gradually described in bankruptcy, insolvency and partly in reorganization. The role of the secured creditor during the satisfaction process has been described, in particular in the case of bankruptcy, the proper subject matter of the collateral, the limits of the secured creditor in granting the administration order and monetization have been discussed. In the case of insolvency, some differences in the regulation of instructions compared to bankruptcy were discussed. The chapter discussed in detail the issue of the proceeds of the monetization from which, as it turned out, quite a lot of items can be

deducted before its final issue to the secured creditor. In the context of the satisfaction and position of the secured creditor in the reorganization, the secured creditor's position in the approval of the reorganization plan, where it acts as a separate group of creditors, is particularly relevant from the secured creditor's perspective.

The fifth and final chapter focuses on the position of the secured creditor after the insolvency proceedings have ended. In addition to the position of the secured creditor after the end of the insolvency proceedings in cases where the claim has not been filed at all, situations where the secured claim has not been fully satisfied are also discussed.

Keywords: [secured creditor, claim, collateral]